

UPPSALA UNIVERSITET

Institutionen för nordiska språk

Adrián Takáč

Magisteruppsats, 15 hp

Masterprogram
i skandinavistik

VT 2015

Hantering av svenska kulturspecifika referenser i en engelsk och tjeckisk översättning av Stieg Larssons Män som hatar kvinnor

Handledare: Ulf Norberg
Institutionen för nordiska språk

Sammandrag

Syftet med uppsatsen är att analysera och jämföra den engelska och tjeckiska översättningen av Stieg Larssons kriminalroman *Män som hatar kvinnor* och undersöka hur svenska kulturspecifika referenser har hanterats och om de översatta texterna blev domesticerade (målspråksorienterade) eller exotiserade (källspråksorienterade). Detta undersöks genom att kategorisera de svenska kulturspecifika referenser som finns i boken och genom att kartlägga de översättningstekniker som översättarna använt sig av vid översättningen samt genom att utföra en statistisk analys av översättningsteknikernas fördelning i texterna. Eftersom vissa översättningstekniker bidrar till att den översatta texten blir domesticerad och vissa till att den blir exotiserad borde denna analys tydligt visa vilken global översättningsstrategi, d.v.s. domesticering eller exotisering, som tillämpats på båda måltexterna.

Resultatet visar att det finns 306 svenska kulturspecifika referenser i boken *Män som hatar kvinnor*. Dessa har kategoriserats i kategorierna Geografiska namn; Personnamn; Institutioner, företag och organisationer; Mat och dryck; Politiska begrepp; Tidningar och TV; Högtider; Fordon och Övrigt. Dessa kulturspecifika referenser har översatts med hjälp av följande översättningstekniker: bevarande, förtydligande, direkt översättning, etablerad motsvarighet, generalisering, kulturell motsvarighet och utelämnande. Kategorierna och översättningsteknikerna förklaras samt exempel på varje tas upp i uppsatsen.

Den statistiska analysen av översättningsteknikerna har visat att de översatta texterna har blivit starkt exotiserade, d.v.s. källspråksorienterade. 80% av kulturspecifika referenser i målspråket tjeckiska har översatts på ett exotiserande sätt medan i målspråket engelska är det 89%. En stark exotisering av den översatta texten kan å ena sidan resultera i att texten blir svårläst, å andra sidan framhävs den främmande kulturen (den svenska kulturen i detta fall) och det kan vara en av anledningarna till att svenska kriminalromaner har blivit så populära i hela världen.

Nyckelord: översättning, översättningsstrategier, kulturspecifika referenser, svenska, tjeckiska, engelska, Stieg Larsson

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syfte och frågeställning	6
1.2	Disposition.....	6
2	Bakgrund.....	8
2.1	Tidigare forskning kring kulturspecifika referenser	8
2.2	Svenska deckare i världen	9
2.3	Teoretisk bakgrund.....	13
2.3.1	Kategorisering av kulturspecifika referenser.....	13
2.3.2	Globala översättningsstrategier	14
2.3.3	Översättningstekniker.....	15
2.3.3.1	Bevarande	15
2.3.3.2	Förtydligande.....	16
2.3.3.3	Direkt översättning	16
2.3.3.4	Generalisering	17
2.3.3.5	Kulturell motsvarighet.....	17
2.3.3.6	Utelämnande.....	17
2.3.3.7	Etablerad motsvarighet.....	18
3	Metod och material	19
4	Resultat	21
4.1	Kategorisering av kulturspecifika referenser.....	21
4.1.1	Geografiska namn	21
4.1.2	Institutioner, företag och organisationer.....	23
4.1.3	Personnamn	23
4.1.4	Mat och dryck	24
4.1.5	Politiska och ideologiska begrepp.....	24
4.1.6	Tidningar och TV	25
4.1.7	Högtider.....	25
4.1.8	Fordon	25
4.1.9	Övrigt	26
4.2	Analys av översättningstekniker.....	26
4.2.1	Bevarande.....	26
4.2.2	Förtydligande	27
4.2.3	Direkt översättning.....	27
4.2.4	Generalisering	28
4.2.5	Kulturell motsvarighet.....	28
4.2.6	Utelämnande	29
4.2.7	Etablerad motsvarighet.....	30

4.3	Statistisk analys	30
5	Sammanfattning	34
6	Avslutande diskussion	35

1 Inledning

De som flitigt läser skönlitteratur från olika kulturer och länder har förmodligen stött på mer eller mindre lyckade översättningar av kulturella fenomen. Så lite som ett par ord kan förstöra läsningen eftersom texten blir svårläst och läsaren frustrerad. En svensk mening som ”Han gick in i Pressbyrån och köpte snus.” i en översättning av en skönlitterär text där både *Pressbyrån* och *snus* står kvar på svenska kan vara antingen mycket lärorik eller riktigt förvirrande för en icke-svensk läsare, beroende på om och hur dessa översätts eller förklaras. Om kulturspecifika referenser förklaras tydligt kan även en skönlitterär text bli mycket berikande. Om dem till exempel ersätts med ett motsvarande kulturfenomen blir texten åtminstone lättläst även om texten tappat sin lokala färg. Men om översättaren bestämmer sig att lämna dem i en oförändrad form eller saknar kunskap att översätta dem kan det uppstå en del problem för läsaren. För att förstå vad *Pressbyrån* och *snus* egentligen betyder måste i så fall läsaren leta efter svaret på andra ställen. Och även om läsarna hittar svaret kan det inte betyda mycket för dem eftersom de inte kan koppla dessa begrepp till någonting. Det kan lätt hända att en del av betydelsen försvinner i översättningen och texten eller delar av texten inte uppfyller sin funktion.

Översättarens roll som den som kopplar samman olika kulturer är oerhört viktig och den har stor makt i skapandet av kulturella identiteter. Översättaren är i stor utsträckning ansvarig för den bild av källkulturen som skapas i den översatta texten. Uppgiften att ta en text från ett språk, kultur och tid och anpassa den så att den fungerar bra i ett annat språk, kultur och tid är inte lätt. Översättaren kan klara av denna uppgift på olika sätt. Det finns två globala strategier som gäller vid översättningar från en kultur, språk eller tid till en annan kultur, språk eller tid. Om målet är att göra översättaren synlig och framhäva det främmande kan översättaren behålla kulturspecifika fenomen i dess ursprungliga form eller till och med överdriva och skapa skillnader där de ursprungligen inte finns. Denna översättningsstrategi kallas för exotisering. Å andra sidan kan översättaren välja att göra översättaren osynlig och gömma det främmande och anpassa måltexten till de normer som gäller i målkulturen och målspråket. Denna översättningsstrategi kallas för domesticering (begreppen exotisering och domesticering definieras jag i avsnitt 2.2.2).

Man kommer ofta i kontakt med andra kulturer inte minst genom medier som TV och Internet, genom att besöka andra länder eller träffa folk från andra länder, men också genom att läsa skönlitteratur. Svenska kriminalromaners popularitet har därför orsakat att de är en av svenskhetens identitetsbärare. Det är nuförtiden ofta genom kriminalromaner som man kommer i kontakt med Sverige och det svenska samhället och därför tycker jag att det kan vara intressant att kartlägga hur kulturspecifika referenser knutna till Sverige har hanterats i en tjeckisk och engelsk översättning av en svensk kriminalroman, nämligen *Män som hatar kvinnor* (2005) av Stieg Larsson. Det vore intressant att veta i vilken utsträckning läsaren vägleds i båda målkulturerna av översättarna och se vilka tendenser som finns i det ena eller andra översättningen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att analysera svenska kulturspecifika referenser och undersöka de översättningsstrategier som översättarna använt sig av vid översättningar av boken *Män som hatar kvinnor* (2005) av Stieg Larsson till engelska respektive tjeckiska. Jag vill få svar på följande frågor:

Hur har kulturspecifika referenser översatts?

Hur har översättarna hanterat kulturspecifika problem i översättningarna?

Har böckerna över huvudtaget exotiserats eller domesticerats?

Svaret på den första frågan borde ge en översikt av hur kulturspecifika referenser har översatts till engelska och tjeckiska. Jag ska kartlägga och kategorisera dessa referenser och göra det lätt att orientera sig i listan.

Uppsatsens andra och tredje fråga hänger ihop. Jag vill utföra en analys av översättningstekniker som har använts vid översättningar till engelska och tjeckiska. Eftersom vissa tekniker bidrar till att domesticera en text och andra till att exotisera den borde analysen visa vilken global strategi, d.v.s. exotisering eller domesticering, som varit dominerande vid översättningar av boken *Män som hatar kvinnor* till engelska och tjeckiska. Dessutom vill jag veta om teorin om att man brukar domesticera den översatta texten när man översätter till ett mer dominerande språk och kultur i världen (såsom engelskan) jämfört med ett icke-dominerande språk (såsom tjeckiskan) stämmer. Denna teori förklaras vidare i avsnitt 2.3.2.

Svensk kriminallitteratur har blivit världslitteratur. Jag hoppas att uppsatsens resultat kan, åtminstone till viss grad, hjälpa oss förstå hur svenska fenomen översätts i skönlitterära texter. Det kan vara av nytta för översättare att veta vilka strategier och översättningstekniker som används i översättningar av svenska deckare till andra språk, nämligen engelska och tjeckiska. En sådan kartläggning kan underlätta översättningsprocessen hos dem som översätter litteratur, spara tid och därför öka effektiviteten. Att översätta effektivt och snabbt är med den ökande konkurrensen i översättningsindustrin betydelsefullt.

1.2 Disposition

I detta avsnitt redogör jag för uppsatsens disposition. I Kapitel 1 presenterar jag frågeställningen, uppsatsens övergripande syfte och disposition. I Kapitel 2 presenterar jag den forskning som har bedrivits gällande kulturspecifika referenser i översättningen av litterära texter och forskningen omkring svenska kulturfenomen i översättningen. Vidare presenteras också den litterära bakgrunden – nämligen anledningar till den svenska deckarens världssuccé och fenomenet *Millennium*-trilogin. Jag förklarar varför min utgångspunkt är just boken *Män som hatar kvinnor*. Slutligen presenterar jag i denna del också teoretiska utgångspunkter såsom globala översättningsstrategier, översättningstekniker och olika kategorier av kulturspecifika referenser. Kapitel 3 innehåller en beskrivning av materialet som

jag arbetat med samt en förklaring av vilka metoder jag använt för att analysera materialet. Kapitel 4 innehåller en genomgång av resultat – en kategorisering av kulturspecifika referenser, kartläggning av översättningstekniker samt en statistisk analys av resultat med figurer och tabeller. I kapitel 5 och 6 sammanfattar jag de resultat jag har fått med hänsyn till uppsatsens syften och diskuterar några problem som uppstår i översättningar av skönlitteratur samt diskuterar ideér om vidare forskning.

2 Bakgrund

2.1 Tidigare forskning kring kulturspecifika referenser

Forskning kring kulturspecifika referenser kan nuförtiden betraktas som ett traditionellt ämne inom översättningsvetenskap. En av de första som har forskat kring hur kulturella skillnader påverkar översättning var Eugene Nida, språkvetare och översättare av Bibeln. På 1960-talet identifierade han problem som uppstår i översättningen på grund av kulturella skillnader. Hans största insats inom översättningsvetenskap tycks vara teorin om *dynamisk* och *formell ekvivalens* (likvärdighet). Dynamisk (funktionell) ekvivalens innebär en översättning sense-for-sense (betydelse för betydelse) medan formell ekvivalens innebär en översättning word-for-word (ord för ord) (Munday 2008, s.39-42).

Nida lade grund till vidare forskning inom detta ämne. Peter Newmark, vars forskning kring kulturella skillnader i översättningen utnyttjas också i denna uppsats, publicerade ett flertal böcker som har använts för utbildning av översättare, nämligen *Approaches to Translation* och *A Textbook of Translation*. Han skiljer mellan *kommunikativ översättning* och *semantisk översättning*. Kommunikativ översättning motsvarar ungefär Nidas dynamiska ekvivalens eftersom den syftar på att nå samma effekt hos måltextsläsaren, medan semantisk översättning motsvarar ungefär Nidas formella ekvivalens eftersom den syftar på att skapa samma kontextuella betydelsen som originalet med hjälp av semantiska och syntaktiska strukturer i målspråket (Munday 2008, s.44).

Sedan 1960-talet har det varit många som har tagit upp översättningsproblem som skapas av kulturella skillnader och det vore alltför omfattande att presentera alla inflytelserika forskare och teorier. Lawrence Venutis teorier omkring domesticering och exotisering av texter förklaras vidare i avsnitt 2.3.2. För att illustrera hur omforskat detta ämne inom översättningsvetenskap är kan jag också nämna till exempel Roman Jakobson, Gideon Toury, Itamar Even-Zohar, Mona Baker, Anthony Pym, Antoine Berman. Deras verk har på ett eller annat sätt bidragit till ackumulering av kunskap om olika sätt att åtgärda kulturella skillnader i översättningen.

Vad gäller forskningen omkring kulturspecifika referenser i översättningar till och från svenskan har jag stött på några verk, men detta ämne verkar inte vara väldigt utforskat. De flesta undersökningar hanterar översättningen av referenser från andra språk och kulturer till svenskan. Nyrell undersökte i sitt arbete *Mottagaranpassning med känsla för stil* (2014) mottagaranpassningen och bevarandet av personlig stil vid översättningen av tre spanska matreportage som hon själv översatt till svenska. Hon analyserade därefter översättningar av spanska kulturspecifika termer, begrepp, referenser och bildspråk. För hennes egna översättningar valde hon att exotisera texterna, d.v.s. bevara spanska kulturspecifika referenser i sin ursprungliga form för att bevara lokalfärgen i texterna.

Harning undersökte i sitt arbete *Översättning och analys av egennamn och kulturella*

referenser i en politisk text om Nordirland (2009) vilka översättningstrategier som har tillämpats vid översättningen av egennamn och kulturella referenser i en politisk text om Nordirland. Hennes slutsats var att huvudsakligen tre översättningsstrategier har tillämpats vid översättningen, nämligen *kulturell motsvarighet*, *översättningspar* och *översättningstriad*. Dessa tre strategier resulterade i att den översatta texten blev starkt domesticerad, d.v.s. mottagaranpassad.

Gustafssons undersökning *Kulturspecifika begrepp – En studie av översättningsstrategier i den svenska översättningen av Kenan Maliks From Fatwa to Jihad* (2012) är en kvalitativ-kvantitativ undersökning såsom min egen. Det var hennes undersökning som inspirerade också min undersökning. För att kartlägga och analysera vilka översättningstekniker som har tillämpats på översättningen av boken *From Fatwa to Jihad* från källspråket engelska till målspråket svenska använder hon Pedersens modell som han utvecklade i sin undersökning av översättningstekniker i undertextning (2007). Eftersom Pedersens modell verkar bra utvecklad och passande för min egen undersökning har jag också bestämt mig att använda hans terminologi (se avsnitt 2.3.3). Min undersökning skiljer sig från Gustafssons i att jag bland annat analyserar kulturspecifika referenser från källspråket svenska i översättningar till målspråken tjeckiska och engelska och samtidigt utför en komparativ analys av mina resultat.

Den enda undersökning som jag har hittat och som kartlägger översättningen av svenska kulturspecifika referenser i översättningen till ett annat språk, nämligen polska, är Pietrzak-Porwizs arbete *Tjälknul, oxdans och Falu rödfärg på polska* som publicerades i *Svenskans beskrivning 32* (Svenskans beskrivning 32, 2011). Hon utförde en deskriptiv analys av översättningsteknikerna som hämtades från åtta svenska romaner. Hennes analys visar att de översättningstekniker som tillämpats på översättningar av olika svenska romaner var någorlunda målspråksorienterade, d.v.s. att översättarna försökte underlätta förståelsen hos läsaren genom att förklara, ersätta eller på annat sätt hantera svenska kulturspecifika referenser.

Min analys liknar på sätt och vis de ovannämnda undersökningarna men är någorlunda unik i att den kategoriserar kulturspecifika referenser samt jämför två översättningar till två ganska olika språk, nämligen tjeckiska och engelska. Förhoppningsvis fyller den på detta sätt en vetenskaplig lucka.

2.2 Svenska kriminalromaner i världen

Innan jag vidare analyserar den svenska kriminalromanens internationella succé, nämligen Stieg Larssons succétrilogin *Millennium*, vill jag definiera vad som är en kriminalroman eller deckare. Enligt Bergman och Kärrholm används dessa begrepp synonymt (2011, s.10). Det är alltså den typ av kriminallitteratur där brott och utredningen av brott står i centrum för berättelsen. Det finns ett antal subgenrer inom kriminallitteratur och de största är pusseldeckaren, den hårdkokta deckaren, polirsomanen och thrillern (Bergman och Kärrholm 2011, s.11). Eftersom det inte spelar någon roll vilken definition som används i denna uppsats kommer jag för enkelhetens skull endast använda begreppet kriminalroman.

Skandinaviska kriminalromaner, eller s.k. *nordic noir*, har blivit en enormt populär genre i världslitteraturen de senaste 20 åren. Folk över hela världen verkar inte få nog av den mystiska Norden och blandningen av intriger och spännande, genomtänkta handlingar. Men hur har kriminalromanerna egentligen blivit den största exportvaran inom kulturen i Sverige (Svenska Institutet 2011)? Vad är anledningen till att svenska författare har blivit så framgångsrika och ofta ligger uppe på tio-i-topp listorna vad gäller bokförsäljningen?

Innan svenska kriminalromaner hade blivit ett fenomen var det framförallt Astrid Lindgren och Selma Lagerlöfs insatser som fick folk över hela världen komma i kontakt med Sverige genom litteratur. Lindgren var till och med den 18:e mest översatta författaren (UNESCO 2015) och böckerna om Pippi Långstrump har översatts till 69 språk (Astrid Lindgren 2015), och Lagerlöfs *Nils Holgerssons underbara resa över världen* har enligt Kungliga Biblioteket översatts till 43 språk (2011), så jag tror inte att jag överdriver när jag säger att de satt Sverige på världslitteraturens karta. De har också infört en bild av Sverige som senare skulle stå i stark kontrast med bilden av Sverige som uppmålats av svenska kriminalromaner, men jag kommer att återkomma till detta senare. Tack vare svensk barnlitteratur som världslitteratur har det funnits intresse för svensk litteratur i världen.

Borg (2012, s. 146-148) nämner i sitt arbete *Millenniumeffekten* fem faktorer som har bidragit till att den svenska kriminalromanen har blivit en guldgruva för författare, översättare och förläggare.

Den första faktorn är vad hon kallar ”egna rösten”. Hon menar att i Sverige finns det en lång tradition och relation till kriminalromaner. På högskolor och universitet med inriktningen mot litteratur finns det kurser om populärlitteratur att välja ifrån. Det finns ett deckarbibliotek och till och med en svensk deckarakademi. Hon menar också att svenska kriminalförfattare inte har påverkats så mycket av inflytelser från andra länder, jämfört med andra europeiska länder, även om det finns vissa inspirationer från andras verk.

Den andra faktorn är att i Sverige har gränsen mellan populärlitteratur och finlitteratur inte varit så tydlig som i andra länder, t.ex. Frankrike. I Sverige har kriminalromanen förhållandevis tidigt kommit in i salongerna. Anledningarna till detta kan vara att de flesta kriminalförfattarna hade en borgerlig bakgrund och deras historier utspelade sig också i borgerliga miljöer.

Den tredje faktorn tycks vara att svenska kriminalromanen utspelar sig i en exotisk miljö, både fysiskt och ideologiskt. Många läsares bild av Sverige liknar den som Lindgren och Lagerlöf skapade i sina böcker och dess filmatiseringar, d.v.s. en bild av Sverige som ett land med glada och vackra människor och fin natur. Mord och brott i ett sådant samhälle väcker mer intresse än i samhället där sådana handlingar är mer eller mindre vanliga.

Den fjärde faktorn kallar Borg för ”den svenska besvikelsen”. Det som har hänt i det svenska samhället under de senaste 30 åren har uttryckt sig i i form av mord, våld, korruption, rasism osv. Borg pekar på händelser som mordet på Olof Palme och Anna Lindh, Sverigedemokraternas inträde i parlamentet, den ekonomiska krisen på nittio-talet och annat. Kriminalförfattare inspireras av dessa händelser i sina böcker och folk blir fascinerade av att

sådana grova saker händer till och med i ett idyllland som Sverige. Samhällskritik är ju en röd tråd i många kriminalromaner och en stor del av deras enorma succé kan vara kopplat till just den samhällskritiska aspekten. Hon nämner ytterligare en mängd artiklar som handlar om Sveriges mörka sidor. Folk över hela världen har under en lång tid matats med bilder av Sverige som liknar de bilder som Astrid Lindgren och Selma Lagerlöf hjälpte att skapa. Genom att läsa deckare får de gå under ytan och läsa mer om den misär som finns i välfärdsstaten Sverige.

Den sista faktorn som i hög grad påverkat försäljningsstatistiken för kriminalromanerna är nya marknadsföringsstrategier, distributionsformer och billigare format. Först var det bokklubbar på sjuttio- och åttiotalet, senare varuhusen och dagligvaruhandelns boksatsningar (t.ex. Pocketställen eller Pocketgrossisten). Borg nämner också tillväxten av s.k. ”superagenter”, agenter som kommer från andra marknader, har ett brett nätverk av kontakter och spelar en viktig roll i goda författarkontakter (Borg 2012, s. 146-152).

Ek nämner i sitt arbete (2011, s.7-14) ytterligare några anledningar till succén. Enligt henne har Sverige länge varit känt i världen tack vare varumärken som ABBA, Ikea, Volvo, Ingmar Bergman och därför var det relativt lätt att komma in på den utländska marknaden för en ny vara såsom den svenska kriminalromanen.

Spridningen av kriminalromaner beror också på en förändrad och samtidigt utvidgad läsarkrets. De läses inte längre bara som underhållning. De tycks ha fyllt en lucka på den tyska marknaden. Tidigare fanns det antingen finlitteratur eller skräplitteratur och kriminalromaner är en bra kompromiss för de som inte vill läsa skräplitteratur men samtidigt tycker att gamla klassiker är för svårlästa.

Enligt Ek (2011) är en av anledningarna till kriminalromaners popularitet kvinnor. Kvinnliga författare och kvinnor i kriminalromaner, ett traditionellt sett manligt revir, har resulterat i att fler och fler kvinnor också har börjat läsa den här typen av litteratur. Kvinnor i kriminalromaner är också ofta starka, självständiga yrkeskvinnor som poliser och detektiver och som Ek skriver i sin uppsats är det just detta som utländska läsare finner spännande. Många kriminalromaner tar också upp feminismen och kvinnliga problem vilket gör dem lockande för den kvinnliga läsaren.

Till slut kan man argumentera att faktumet att poliskommissarier och detektiver i svenska kriminalromaner inte är några superhjältar också kan ha bidragit till deras popularitet. Det är lättare för läsaren att sympatisera med huvudgestalterna. De har sina ovanor och vardagliga problem som också de flesta läsarna känner igen och det får dem att framstå som mer verkliga (Ek 2011, s.11).

Pionjärerna inom kriminalförfattandet i Sverige tycks ha varit Maj Sjöwall och Per Wahlöö som lade grunden med sina romaner *Roman om ett brott* om poliskommissarien Martin Beck. Efter deras succé var det Henning Mankell och hans böcker om Kurt Wallander. Andra kända och populära svenska kriminalförfattare är Liza Marklund (t.ex. *Sprängaren, Paradiset...*), Camilla Läckberg (t.ex. *Isprinsessan, Predikanten*) Håkan Nesser (t.ex. *Barins triangel*,

Kvinna med födelsemärke), Arne Dahl (t.ex. *Viskleken*, *Misterioso*) osv. Däremot har inte någon erövrat världen på samma sätt som just Stieg Larsson med sin *Millennium*-trilogi.

2.2.1 Stieg Larsson och *Millennium*

En av uppsatsens övergripande syften är att undersöka kulturspecifika referenser i dagens svenska samhälle och deras översättningar till olika språk. Om materialet är begränsat till endast en bok är det nödvändigt att välja en bok som på något sätt representerar modern svensk litteratur, utspelar sig i Sverige och innehåller tillräckligt många referenser. Naturligtvis är det inte lätt att välja bara en bok eftersom det finns ett antal böcker som kan uppfattas uppfylla dessa krav. Den svenska bok eller böcker som förmodligen har skapat mest sensation i världen är *Millennium*-serien – *Män som hatar kvinnor*, *Flickan som lekte med elden* och *Luftslottet som sprängdes*. 2011 hade Larssons böcker sålts i fler än 60 miljoner exemplar och slagit det svenska rekordet i mest sålda böcker. 95% av dessa böcker har sålts i Sverige och dess skandinaviska grannar, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Spanien, Italien, Nederländerna, Kanada och USA (*SVT Nyheter* 2011).

Utan tvekan handlar det om en hyperbästsäljare som också har blivit ett forskningsämne för många. Larsson har målat en invecklad bild av Sverige som fortfarande inspirerar vidare forskning och diskussion. Teman såsom våld mot kvinnor och högerextremism är fortfarande lika aktuella som de var år 2004 då den första *Millennium*-boken, *Män som hatar kvinnor*, kom ut.

Böcker skrivs om själva trilogin (Baksi 2010; Pettersson 2011; Gabrielsson 2011), om både trilogin och Larssons liv (Forshaw 2010; Oats 2004). Det finns också populärvetenskapliga antologier utifrån olika infallsvinklar (Bronson 2011; Rosenberg 2011), renodlat vetenskapliga arbeten (King & Smith 2012) och också parodier (Arffssen 2011; Parker). Det finns faktiskt inte någon svensk författare vars böcker har lagt grund till så mycket sekundärlitteratur som just Larssons böcker (*SvD Kultur*, 2012).

Ovannämnda fakta tyder på att litteratur kan vara en mäktig idenitetsskapare. Å ena sidan, en bok som utspelar sig i en viss kulturkrets och innehåller många kulturspecifika referenser, såsom *Män som hatar kvinnor*, blir då också en identitetsbärare och är till viss grad ansvarig för bilden av Sverige i världen. Å andra sidan, vilken bild av källkulturen som läsaren får i målkulturen beror på översättarens insatser och val av översättningsstrategier. Dessa förklaras vidare i följande avsnitt.

2.3 Teoretisk bakgrund

2.3.1 Kategorisering av kulturspecifika referenser

Newmark definierar begreppet kultur som sättet att leva och de gestaltningar som är specifika för ett samhälle som använder ett specifikt språk för att kommunicera (Newmark 1998a, s.94). Denna uppsats fokuserar på den svenska, engelska och tjeckiska kulturen och hur den kommer till uttryck i en litterär text. För att kartlägga detta kommer alla kulturspecifika referenser som jag har hittat i boken *Män som hatar kvinnor* kategoriseras. Kulturspecifika referenser hänvisar till personer, objekt eller handlingar som är knutna till en viss kultur (Newmark 1998b, s.70).

Nedan presenterar jag Newmarks sätt att kategorisera kulturspecifika referenser. Hans modell var utgångspunkten i den modell som jag har utvecklat och tillämpat i denna uppsats. Newmark delar kulturspecifika referenser i dessa kategorier:

1. Miljö
2. Materiell kultur
 - a. Mat
 - b. Kläder
 - c. Hus och städer
 - d. Transport
3. Social kultur – arbete och fritid
4. Organisationer, sedvanor, verksamheter, förfaranden, idéer
 - a. Politiska och administrativa
 - b. Religiösa
 - c. Konstnärliga
5. Gester och vanor

Utöver dessa kategorier nämner han också två andra viktiga kategorier, nämligen egennamn och geografiska namn (Newmark 1998a, s.96).

Nedan presenteras min egen modell är anpassad till kategoriseringen av referenser som finns i den analyserade boken *Män som hatar kvinnor*. Jag ansåg att den modell som jag har utvecklat lättare kunde tillämpas på det analyserade materialet. Jag kommenterar vidare om dessa kategorier i Kapitel 4.

1. Geografiska namn (landskap, orter, gator, vattenområden, berg och skogar)

2. Personnamn
3. Institutioner, företag och organisationer
4. Mat och dryck
5. Politiska begrepp och ideologiska begrepp
6. Tidningar och TV
7. Högtider
8. Fordon
9. Övrigt

2.3.2 Globala översättningsstrategier

Översättning betraktas enligt Venuti (1998, s.67). med en viss misstänksamhet eftersom den oundvikligt domesticerar främmande texter genom att ge dem lingvistiska och kulturella drag som är begripliga för läsare i en specifik kultur. Denna domesticeringsprocess pågår under varje översättningsmoment – produktionen, spridningen och mottagandet av översättningen. Domesticering är enligt Venuti den dominerande strategin i den anglo-amerikanska kulturen. Han ogillar denna översättningsstrategi eftersom den innebär en etnocentrisk reduktion av den främmande texten till anglo-amerikanska kulturspecifika värderingar.

Etnocentrism förklaras som en överlägsen och nedvärderande attityd gentemot vad som uppfattas som annorlunda, men kan också innebära en uppfattning om att den egna kulturen är unik och central (Nationalencyklopedin 2015). Domesticering innebär att källtexten översätts på ett transparent, flytande och osynligt sätt som minskar det främmande i källtexten (Munday 2008, s.146). Att så många texter som översätts till engelska blir domesticerade beror på olika faktorer. Dels beror det på de postkolonialistiska maktförhållandena i världen (Munday 2008, s.144), dels på det faktum att redaktören som granskar texten ofta inte är flytande i källspråket och eftersom texten måste bli lättläst gör redaktören ändringar som ofta resulterar i domesticering av texten. Eftersom översättningsbyråer oftast fungerar som ett mellanled mellan kunden och översättaren är de ovilliga att ge översättaren upphovsrätt till den översatta texten och därför får översättaren inte bestämma över vad som faktiskt blir publicerat (Munday 2008, s.151).

Exotisering definierar Venuti som en översättningsstrategi som innebär att översättaren väljer en främmande text och utvecklar en översättningsmetod där han eller hon undviker kulturella värderingar som gäller i målkulturen. Enligt Venuti är just denna översättningsstrategi önskevård eftersom den bidrar till att försvaga översättningens etnocentriska våldsamt, särskilt vad gäller etnocentrism av den engelskspråkiga världens kulturspecifika värderingar. Exotisering försöker att synliggöra översättarens närvaro genom att framhäva källtextens främmande identitet. Munday hänvisar till Berman (2008, s.147) som också försvarar denna

strategi med att hävda att det etiska målet av översättningen är att motta det främmande som främmande.

Trots att dessa översättningsstrategier skiljer sig åt ganska mycket behöver de inte uppfattas som binära motsatser, utan snarare uppmuntra kritiskt tänkande och vidare forskning. Båda behandlar frågan om hur en främmande text anpassas genom översättning till en annan kultur och språk och hur kulturspecifika skillnader uttrycker sig i texten (Munday 2008, s.145-146).

Hantering av kulturspecifika referenser och problem som framstår på grund av kulturella skillnader kan ske på olika sätt. Till skillnad från domesticering och exotisering som fungerar som mer övergripande översättningsstrategier finns det ett antal översättningstekniker som fungerar som översättarens verktyg. Det är dessa översättningstekniker som avgör om översättaren domesticerar eller exotiserar texten. I nästa rubrik kategoriserar jag dessa tekniker.

2.3.3 Översättningstekniker

För att kartlägga de översättningstekniker som översättarna använt sig av i den engelska respektive tjeckiska versionen av boken *Män som hatar kvinnor* har jag inspirerats av terminologin som Gustafsson (2012) också använder i sitt arbete. Denna terminologi utvecklades av Pedersen (2005) som har undersökt och kartlagt översättningstekniker som används i undertextning till svenska och danska i en komparativ studie. Även om hans modell är huvudsakligen inriktad på översättningstekniker i undertextning kan den lätt tillämpas på analyser av skönlitterära texter – översättare använder samma verktyg för att hantera kulturella skillnader. Newmark (1988, s.81-91) nämner samma översättningstekniker men använder sig av en annan terminologi.

Det som är viktigt är att nämna vilka översättningstekniker som bidrar till att en text blir exotiserad (källspråksorienterad) eller domesticerad (målspråksorienterad). Till de exotiserande teknikerna hör *bevarande*, *förtydligande* och *direkt översättning*. De domesticerande teknikerna är *generalisering*, *kulturell motsvarighet* och *utelämnande* (Pedersen 2005). En någorlunda speciell översättningsteknik är *etablerad motsvarighet* som oftast bygger på en av de tidigare nämnda strategierna, men översättaren behöver inte anstränga sig för att översätta begreppet eftersom det redan finns en etablerad översättning. Definitioner av dessa översättningstekniker som följer nedan bygger på Pedersens (2005), Newmarks (1988), Gustafssons (2012), Pietrzak-Porwicz (2011) arbeten samt kompletteras av mina egna insatser.

2.3.3.1 Bevarande

Denna översättningsteknik innebär att kulturspecifika referenser överförs från måltexten (MT) till källtexten (KT) i sin ursprungliga form. Referensen kan antingen vara helt ommarkerad eller översättaren kan använda kursivering eller citattecken för att signalera att det handlar om ett

främmande begrepp. Denna teknik tycks vara den mest exotiserande eftersom den inte underlättar läsandet och förståelsen för läsaren.

Exempel:

KT: Låt se ... Aftonbladet, Expressen ...

MT: Let's see ... Aftonbladet, Expressen ...

2.3.3.2 Förtydligande

Denna översättningsteknik bygger på en främmande kulturell referens som står kvar i texten men är kompletterad av ett förklarande tillägg i texten som kan stå både före och efter referensen. Översättare kan använda denna teknik när en konnotation inte tycks vara tillräckligt välkänt i målkulturen. Det kan till exempel innebära ett tillägg av ett efternamn när bara ett förnamn har nämnts, en yrkestitel eller en förkortning som fullständigt skrivs ut. Denna teknik kan uppfattas som nedlåtande av måltextsläsaren om den information som har lagts till framstår som överflödig. Antagligen beror detta på läsarens förkunskaper. Å ena sidan kan det skapa en viss irritation hos en välutbildad läsare med djupa kunskaper om källkulturen, å andra sidan kan det vara till stor hjälp till en mindre utbildad läsare eller någon som inte är insatt i källkulturen. *Förtydligande* betraktas som en exotiserande teknik eftersom kulturella referenser fortfarande bevaras i sin ursprungliga form, även om de är kompletterade av extra information.

Exempel:

KT: ... utsikt över takåsarna mot Riddarfjärden och Gamla Stan.

MT: ... a view of the rooftops towards Gamla Stan, Stockholm's oldest section, and the water of Riddarfjärden.

2.3.3.3 Direkt översättning

Direkt översättning bygger på översättningen av källspråkselementet ord för ord. Översättaren försöker välja de närmaste lexikala motsvarigheterna från målspråket, men denna teknik orienterar sig mot källkulturen eftersom lexikala motsvarigheter inte alltid ger samma konnotationer till läsaren i målkulturen. Översättaren lägger inte till mer information och läsaren vägleds därför inte på något sätt. Av dessa anledningar hör *direkt översättning* fortfarande till exotiserande översättningstekniker, även om den tar mer hänsyn till målspråkläsaren. Denna teknik är till exempel vanlig vid översättningar av namn på företag och institutioner.

Exempel:

KT: ... som tidigare arbetat för Finansmagasinet Monopol ...

MT: ... who had previously worked for the *Monopoly Financial Magazine* ...

2.3.3.4 Generalisering

Generalisering innebär att översättaren ersätter ett mer specifikt, underordnat begrepp (*hyponym*) från källkulturen med ett mindre specifikt, överordnat begrepp (*hyperonym*) från målkulturens lexikala register. Den kan också använda *parafras* – överföring av begreppets semantiska innehållet till måltexten. Parafras säkerställer att måltextsläsaren inte går miste om referensens betydelse även om själva referensen inte finns i måltexten. Denna översättningsteknik underlättar läsandet och förståelsen och uppfattas därför som målspråksorienterad.

Exempel:

KT: Men liksom alkoholister efter en vit period dras till Systembolaget ...

MT: But even as alcoholics are drawn to the state liquor store after a stint on the wagon ...

2.3.3.5 Kulturell motsvarighet

När en kulturspecifik referens från en kultur ersätts med en kulturspecifik referens från en annan kultur handlar det om *kulturella motsvarigheter*. Denna översättningsteknik syftar inte till att överföra information från text till text utan syftar till att nå samma effekt hos läsaren. Översättaren bryr sig inte om att två begrepp har olika denotationer – det som är viktigt är att det nya begreppet väcker samma associationer hos måltextsläsaren. Den uppfattas som målspråksorienterad strategi eftersom översättaren oftast väljer en motsvarighet från målspråkets lexikala register.

Som Gustafsson (2012) nämner kan det finnas en trovärdighetsklyfta när översättaren använder denna strategi - det finns en risk att händelserna i översättningen inte framstår som trovärdiga. Om till exempel *Skavlan* i ett svenskt sammanhang översattes till *Šou Jana Krause* (en tjeckisk TV-show) skulle det framstå som ytterst orimligt.

Exempel:

KT: När de återkom till stugan gjorde de nattmackor och värmdde på kaffet.

MT: Po návratu do chaty si udělali obložené housky a ohřáli kávu. (När de återkom till stugan gjorde de bagels med pålägg och värmdde på kaffet).

2.3.3.6 Utelämnande

Denna teknik innebär att översättaren utelämnar ett källtextelement vid översättningen. Detta kan bero på olika faktorer såsom brist på tid, brist på kunskap, ingen passande motsvarighet, krångliga förklaringar osv. Denna strategi bör också tillämpas med en viss försiktighet eftersom den kan resultera i semantiskt bortfall (en del av betydelsen försvinner i måltexten).

Exempel:

KT: ... promenerade Lisbeth Salander från sin bostad till en tatuerare vid Hornstull.

MT: ... se Lisbeth Salanderová vydala pěšky do nedalekého tetovacího salonu. (Lisbeth Salander promenerade till en närliggande tatueringssalong.)

2.3.3.7 Etablerad motsvarighet

Etablerad motsvarighet är en speciell översättningsteknik som inte kräver någon insats av översättaren förutom att hitta den. Enligt Newmark är det inte acceptabelt att använda något annat begrepp om en etablerad motsvarighet redan finns. Denna översättningsteknik bygger ofta på tekniken *direkt översättning* och därför var det nödvändigt att granska alla direkta översättningar som jag stött på för att överväga om det översatta begreppet var översättarens egen ordagranna översättning eller en etablerad motsvarighet. Jag använde Googles sökfunktion och online-korpusar för att bestämma vilken kategori de översatta begreppen hör till. Eftersom översättaren inte behöver fundera på vilken strategi som ska tillämpas på den problematiska kulturspecifika referensen är *etablerad motsvarighet* varken en domesticerande eller exotiserande teknik. På grund av detta är denna teknik inte representerad i den procentuella uträkningen av globala översättningsstrategier (avsnitt 4.3) vilken visar om måltexterna överhuvudtaget har exotiserats eller domesticerats.

Exempel:

KT: ... om jag blev kallad Pippi Långstrump på en löpsedel.

MT: ... kdyby mi někdo řekl Pipi Dlouhá punčocha. (om någon kallade mig Pippi Långstrump.)

3 Metod och material

Det analyserade materialet består av den svenska versionen av boken *Män som hatar kvinnor* av Stieg Larsson och dess översättningar till engelska (*The girl with the dragon tattoo*) och tjeckiska [*Muži, kteří nenávidí ženy* (*Män som hatar kvinnor*)]. Den engelska versionen är en översättning av Steven T. Murray (pseudonym Reg Keeland) utgiven 2008 av MacLehose Press i Storbritannien. Den tjeckiska versionen är en översättning av Azita Haidarová och utgiven 2008 av Host - vydavatelství s.r.o. Båda översättarna var ansvariga för översättningarna av hela *Millennium*-trilogin.

Deras översättningar verkar vara de mest spridda och accepterade och jag har inte hittat någon annan officiell översättning av boken på vare sig engelska eller tjeckiska. Trots att Murrays översättning ursprungligen har givits ut i Storbritannien har också denna översättning publicerats i USA. Om den amerikanska versionen var anpassad till den amerikanska läsaren har jag inte tagit reda på.

Bokens huvudgestalter är journalisten Mikael Blomkvist och datahackaren Lisbeth Salander. År 1966 försvinner den sextonåriga Harriet Vanger spårlöst. Fyrtio år senare kontaktas Mikael Blomkvist av den gamla industriledaren Henrik Vanger med ett ovanligt uppdrag – Blomkvist ska skriva en släktrönlrika om familjen Vanger. Det är däremot bara en täckmantel och det egentliga uppdraget är att ta reda på vad som hänt med Harriet. Mikael har nyligen blivit åtalad för förtal och tar uppdraget eftersom han behöver en paus från sitt jobb som journalist på *Millennium*-tidningen. Den unga datahackern Lisbeth Salander hjälper honom med hans uppdrag och tillsammans börjar de fördjupa sig i familjen Vangers blödiga historia.

Eftersom boken är en skönlitterär text kan dess engelsk- och tjeckiskspråkiga läsarkrets vara väldigt bred. De som läser boken kommer antagligen från olika bakgrunder, med olika utbildningar och kunskaper om svenska kulturfenomen. Å ena sidan bör boken ha attraherat många erfarna deckarläsare som är bekanta med svensk kultur, å andra sidan har bokens popularitet förmodligen attraherat människor vars första kontakt med deckare och/eller svensk kultur var just denna bok. Boken innehåller ett högt antal kulturspecifika referenser (exakta siffror analyseras i avsnitt 4) och därför ansåg jag den som lämplig för denna undersökning.

Arbetet med materialet bestod av olika faser. Först läste jag samtidigt det svenska originalet och dess engelska och tjeckiska översättningar och samlade på alla kulturspecifika begrepp. Efter det kategoriserade jag först dessa begrepp enligt de kategorier som jag har skapat enligt Newmarks modell varefter jag utförde en analys av översättningstekniker och kategoriserade dem enligt Gustafssons modell som är baserad på tidigare forskning av Pedersen (2007). Till sist utförde jag en statistisk analys (uträkning och procentuell utdelning) av översättningsteknikernas fördelning i texterna.

I genomgången av kategorier av kulturspecifika referenser (och dess underkategorier i vissa fall) i avsnitt 4.1 presenteras upp till fem exempel inom varje kategori. Det betyder att om det finns underkategorier (som är fallet med kategorin Geografiska namn) så presenteras upp till

fem exempel i varje underkategori. I vissa fall finns det mindre än fem exempel per kategori och i sådana fall presenteras alla exempel som finns.

Två exempel på varje översättningsteknik som hämtats från båda måltexterna presenteras i genomgången av översättningstekniker i avsnitt 4.2. MT1 (måltext 1) i resultatdelen står för tjeckiskan, MT2 (måltext 2) för engelskan. För att underlätta förståelsen av de tjeckiska uttrycken översatte jag dem tillbaka till svenskan och översättningen finns i parentes efter det tjeckiska uttrycket.

Anledningen till att jag valt att bara presentera fem exempel i varje kategori av kulturspecifika referenser och två exempel på varje översättningsteknik är att det vore alltför omfattande och kunde störa läsningen om alla exempel som finns tagits upp i Resultat-delen av uppsatsen (Kapitel 4). Istället finns alla exempel inkluderade i bilagorna där de tjeckiska uttrycken översatts till svenska.

4 Resultat

I den första delen av detta kapitel (avsnitt 4.1) presenteras de olika kategorierna (och underkategorierna) av kulturspecifika referenser med min kommentar. I den andra delen av kapitlet (avsnitt 4.2) presenteras exempel på de översättningstekniker som har använts vid översättningar till tjeckiska och engelska. I den tredje delen av kapitlet (avsnitt 4.3) presenteras en procentuell beräkning av de förekommande översättningsteknikerna.

4.1 Kategorisering av kulturspecifika referenser

4.1.1 Geografiska namn

Geografiska namn är den näst största kategorin inom kulturspecifika referenser. Jag har totalt hittat 89 exempel på geografiska namn som tillhör underkategorierna *Landskap* (3 exempel), *Vattenområden* (7 exempel), *Orter* (40 exempel), *Stockholm* (27 exempel), *Gator* (10 exempel) och *Berg och skogar* (2 exempel).

Stockholm har fått en underkategori bland geografiska namnen eftersom många händelser i romanen utspelar sig i Stockholm och författaren nämner utan vidare förklaring många platser som är välkända för någon som känner Stockholm och dess stadsdelar, men som annars förmodligen framstår som främmande för någon som inte känner Stockholm. Till denna underkategori hör därför inte bara stadsdelar utan också kaféer, krogar, sevärdheter osv.

De flesta geografiska namnen bevarades i sin ursprungliga form utan vidare förklaring, speciellt vad gäller orter (*bevarande* översättningsteknik). Den största skillnaden mellan den tjeckiska och engelska översättningen ligger i översättningar av gatunamn. Den engelska översättaren har vid alla tillfällen valt att lämna gatunamn i dess ursprungliga form medan den tjeckiska översättaren har valt att översätta dem ord för ord (*direkt översättning*). Det finns också exempel på teknikerna *utelämnande*, *förtydligande* och *etablerad motsvarighet*. Referenserna som listas ut följer denna ordning: svenska (KT) – tjeckiska (MT1) – engelska (MT2).

Exempel:

a, Landskap

Östergötland – Östergötaland - Östergötland

Norrland – Norrland – Norrland

Skåne – Skåne – Skåne

b, Vattenområden

Siljan – jezero Siljan (sjön Siljan) - Lake Siljan in Dalarna

Furusundsleden - Furusundsleden - Furusund Strait

Bottenhavet – Botnický záliv (Bottenviken) – the Gulf of Bothnia

Norrlandskusten – Norrlandské pobřeží (Norrlandskusten)– the Norrland coast

Hedeälven – řeka Hede (Hedeån) – the Hede River

c, Orter (kommuner, städer, stadsdelar osv.)

Bullandö - Bullandö - Bullandö

Arholma – Arholma – the island of Arholma

Hedebyön – druhá strana Hedeby (andra sidan Hedeby) - Hedeby Island

Kiruna – Kiruna – Kiruna in Lapland

Skellefteå – Skellefteå – Skellefteå

d, Stockholm

Djurgårdsbron – Djurgårdenský most (Djurgårdsbron) – Djurgårds Bridge

Sergels torg – Sergelovo náměstí (Sergels torg) - Sergels Torg

Riddarfjärden - Rytířský záliv (Riddarfjärden) - water of Riddarfjärden

Kvarnen – Mlýnice (Kvarnen) – Kvarnen

T-centralen - metro (tunnelbana) – central tunnelbana

e, Gator

Bellmansgatan - Bellmanova ulice (Bellmansgatan) - Bellmansgatan

Strandvägen - Pobřežní ulice (Strandgatan) - Strandvägen

Lundagatan – Lundská ulice (Lundagatan) – Lundagatan

Brännkyrkagatan – Spálená ulice (Brännngatan) – Brännkyrkagatan

Söder Mälarstrand – Söder Mälarstrand – Söder Mälarstrand

f, Berg och skogar

Söderberget – Jižní hora (Södra berg) - the hill called Söderberget

Fröskogen - ... (utelämnad) – Fröskogen

4.1.2 Institutioner, företag och organisationer

I denna kategori finns 43 kulturspecifika referenser. Hit hör företag såsom Skanska, ABB, Telia; institutioner som Dramaten eller Kungliga biblioteket; organisationer såsom Journalistförbundet, Försäkringskassan osv. Alla de sex översättningsteknikerna har tillämpats vid översättningar av referenser som hör till denna kategori.

Exempel:

Kronofogden – záznamy od policie (polisrapporter) – police records

Åhléns – obchodní dom Åhléns (Åhlens varuhus) – Åhlens department store

Myrorna – sekáč (second hand butik) – funky Myrorna

Säpo – Státní bezpečnostní policie (Statliga säkerhetspolisen) – Säpo, the Security Police

Dramaten – Dramatické divadlo (Dramatiska teatern) – Royal Dramatic Theatre

4.1.3 Personnamn

Personnamn är den största kategorin inom kulturspecifika referenser. I boken har jag totalt hittat 102 namn som jag uppfattar som typiskt svenska. Vilka namn som är typiskt svenska är dock ibland svårt att bestämma. Namn som till exempel Erika, Mikael eller Robert hittar man i samma eller liknande form i många språk, men jag har bestämt att uppfatta alla förnamn som kulturspecifika referenser eftersom de tillsammans med efternamn framstår som typiskt svenska. Jag vill också poängtera att jag i min analys av översättningstekniker har bortsett från efternamn eftersom de utan undantag bevarades i sin ursprungliga form, med den enda skillnaden att de anpassades till tjeckisk stavning genom att ha tilldelats suffixet *-ová*. Suffixet *-ová* eller *-ova* brukar i slaviska språk tilldelas kvinnliga efternamn. Alla kulturskiften har därför observerats på översättningar av förnamn. Den mest dominerande översättningstekniken var *bevarande*, men det finns också exempel på *etablerad motsvarighet* och *kulturell motsvarighet*.

Exempel:

Mikael Blomkvist –Mikael Blomkvist – Mikael Blomkvist

Lisbeth Salander - Lisbeth Salanderová (Lisbeth Salander) - Lisbeth Salander

Tjorven – Chundelka (oöversättlig) – Tjorven

Pippi Långstrump - Pipi Dlouhá Punčocha (Pippi Långstrump) - Pippi Longstocking

Anita Blomkvist - Anna Blomkvist - Anita Blomkvist

4.1.4 Mat och dryck

Enligt Newmark (1988, s.97) är mat och dryck det känsligaste och viktigaste sättet en kultur uttrycker sig på. I boken har jag totalt hittat 15 mat eller dryck-referenser som jag uppfattade som knutna till Sverige. De vanligaste översättningsstrategierna i denna kategori är *generalisering*, *kulturell motsvarighet* och *direkt översättning*.

Exempel:

aquavit – panák (snaps) – aquavit

Reimersholms brännvin – Reimersholmská pálenka (Reimersholms brännvin) – Reimersholms brandy

julkaka – vánoční puding (julpudding) – an English fruitcake

fläskpannkaka med lingon – bramborové placky s vepřovým masem a brusinkami (potatisplattor med fläskkött och lingon) – bacon pancakes with lingonberries

mellanöl – desítka (tian) – beer

4.1.5 Politiska och ideologiska begrepp

15 kulturbundna referenser finns i denna kategori. De flesta handlar om politiska partier från 1900-talet som inte längre existerar och därför är den vanligaste översättningsstrategin *direkt översättning*, men det finns också exempel på *kulturell motsvarighet*, *generalisering* och *utelämning*.

Exempel:

statsminister - premiér (premiärminister) – prime minister

folkhemmet - ... (utelämnad) – the welfare state

riksdagsval – volby (val) - parliamentary election

Nationalsocialistiska Arbetarpartiet – Nacionálně socialistická dělnická strana (Nationalsocialistiska Arbetarpartiet) – the National Socialist Worker Party

Nordiska Rikspartiet, NRP – Nordická říšská strana, NRP (Nordiska rikspartiet, NRP) – The Nordic National Party

4.1.6 Tidningar och TV

Larsson själv var journalist och hans erfarenheter och kunskap om detta yrke återspeglas på många ställen i boken. Huvudgestalten Mikael Blomkvist är också journalist så det borde inte vara förvånande att tidningar och tidskrifter spelar en viktig roll i boken. Det finns totalt 19 referenser knutna till svenska tidskrifter och TV. I den engelska översättningen har de flesta bevarats i sin ursprungliga form medan de i den tjeckiska översättningen har blivit direkt översatta. I vissa fall har översättarna utnyttjat också *generalisering*, *förtydligande* och *kulturell motsvarighet*.

Exempel:

Lektyr – porno časopis (porrtidsskrift) – Lektyr

Aftonbladet – Večerník (Kvällstidning) – Aftonbladet

Svenska Dagbladet – Svenska Dagbladet – Svenska Dagbladet

SVT – SVT – SVT, the state channel

A-ekonomi – Ekonomika (Ekonomi) – ”A-ekonomi”

4.1.7 Högtider

Till denna kategori hör inte bara högtider men också alla föremål knutna till dem (till exempel *Kalle-Anka-timmen*). Totalt har jag hittat 6 referenser knutna till högtider. Översättarna utnyttjade *kulturell motsvarighet*, *generalisering* och *förtydligande* för att åtgärda kulturella skillnader.

Julafton – Štědrý den (Julafton) – Christmas Eve

Kalle-Anka-timmen – Vánoční návštěva (julbesök) – the hour of the Disney special

Midsommarhelgen – svatojánské svátky (Johannes Döparen-helgen) – Midsummer Eve

midsommarstången – svatojánská bříza (Johannes Döparen-björken) – Midsummer pole

luciakvällen – svátek svaté Lucie (S:a Lucia-helgen) – the Santa Lucia holiday

4.1.8 Fordon

Totalt finns det 6 kulturspecifika begrepp knutna till fordon. Det handlade framförallt om olika slags båtar som inte fått någon vidare förklaring i texten, vilket tyder på att Larsson

utgick från att svenskar har bra kunskaper om båtar. De vanligaste strategierna att förklara dessa begrepp är *förtydligande*, *direkt översättning* och *bevarande*.

Exempel:

en gul Mälar-30 - žlutá loďka Mälar 30 (gul båt Mälar 30) - thirty-seven-foot Mälar-30

en Scampi - plachetnice Scampi (Scampi segelbåt) - a Scampi

Pettersonbåtar - Pettersonovy lodě (Pettersons båtar) – Petterson boats

en IF – plachetnice IF (IF segelbåt) – IF-class yacht

Volvo – Volvo – Volvo

4.1.9 Övrigt

Denna kategori består av kulturspecifika begrepp som inte hör till dem ovannämnda kategorierna men som på något sätt är knutna till Sverige. 12 begrepp finns i denna kategori och de vanligaste sätten att överföra dessa begrepp till målkulturerna var *kulturell motsvarighet*, *generalisering* och *direkt översättning*.

Exempel:

Komvux – vzdělávací kurzy (utbildningskurser) – Komvux

kronor – koruny (kronor) - kronor

knövelhära – ondulované vlasy (permanent hår) – knövelhära

sommarstuga – chata (stuga) – summer cottage

Med Mera-kort – zákaznická karta řetězce Coop (Coop-kedjans kundkort) – Co-op debit cards

Totalt fanns det 306 kulturspecifika referenser i det analyserade materialet. I nästa avsnitt redogör jag för de 306 översättningsteknikerna som har använts av översättarna för att överföra dem till båda målspråk.

4.2 Analys av översättningstekniker

4.2.1 Bevarande

Ett vanligt sätt att återge kulturspecifika referenser är att bevara dem i dess ursprungliga form. Det är den vanligaste översättningstekniken i båda målspråken. I MT1 (tjeckiskan) finns 165 exempel, i MT2 (engelskan) finns 192 exempel på denna översättningsteknik. Det som har bevarats mest i båda språk tillhör kategorierna Personnamn (94 fall i MT1; 97 fall i MT2) följt

av Geografiska namn (52; 65) och Institutioner, företag och organisationer (11; 11). De andra kategorierna är representerade i mindre utsträckning: Tidningar och TV (5; 12), Fordon (2; 2), Övrigt (0; 3), Mat och dryck (1; 2), Politiska och ideologiska begrepp (0; 0), Högtider (0; 0). Nedan följer exempel på *bevarande* hämtade från båda målspråken:

KT: ... Svenska Dagbladet och båda dagstidningarna på bordet.

MT1: ... Svenska Dagbladet a oba večerníky. (... *Svenska dagbladet* och båda kvällstidningar).

MT2: ... Svenska Dagbladet, and both national evening papers on the coffee table.

Namnet på tidningen *Svenska Dagbladet* överfördes oförändrad till både tjeckiska och engelska. Intressant nog översattes uttrycket ”dagstidningar” till ”večerníky”, resp. ”evening papers” utan någon klar anledning.

4.2.2 Förtydligande

Förtydligande (förklarande tillägg i texten) hör till de mindre utnyttjade översättningstekniker – 13 fall i MT1 och 26 fall i MT2. Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (0; 1), Geografiska namn (2; 8), Institutioner, företag och organisationer (6; 8), Personnamn (0; 3), Mat och dryck (0; 1), Politiska och ideologiska begrepp (0; 0), Högtider (1; 1), Fordon (3; 2), Övrigt (1; 2). Nedan presenteras exempel på denna översättningsteknik:

KT: ... efter pensionen bosatt sig vid Siljan.

MT1: ... na penzi usadil u jezera Siljan. (efter pensionen bosatt sig vid sjön Siljan.)

MT2: ... when he retired, had moved to Lake Siljan in Dalarna.

Till skillnad från tjeckiskan har den engelska översättaren valt att förtydliga att det handlar om *Lake Siljan i Dalarna*, vilket faktiskt kan förvirra läsaren eftersom ordet *Dalarna* inte förklaras på något sätt.

4.2.3 Direkt översättning

Den andra mest förekommande översättningstekniken är *direkt översättning* (översättning ord för ord). Det finns totalt 59 fall i MT1 och 41 fall i MT2. Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (11; 3), Geografiska namn (22; 10), Institutioner, företag och organisationer (12; 11), Personnamn (0; 0), Mat och dryck (2; 3), Politiska och ideologiska begrepp (8; 9), Högtider (0; 1), Fordon (1; 2), Övrigt (3; 2). Denna teknik illustreras med nedanstående exempel:

KT: Nästan framme vid Djurgårdsbron stannade hon och betraktade den port hon sökte.

MT1: Téměr u Djurgårdenského mostu se pohledem zastavila u domu, který hledala. (Nästan vid Djurgårdsbron stannade hon med blicken på det hus hon hade letat efter).

MT2: She had almost got to Djurgårds Bridge when she stopped and looked at the door she had been searching for.

4.2.4 Generalisering

Jag hittade totalt 17 exempel på *generalisering* (se avsnitt 2.3.3.4) i MT1 och 5 exempel i MT. Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (2; 0), Geografiska namn (2; 0), Institutioner, företag och organisationer (6; 2), Personnamn (0; 0), Mat och dryck (2; 2), Politiska och ideologiska begrepp (1; 0), Högtider (0; 0), Fordon (0; 0), Övrigt (4; 1). Exempel på *generalisering* följer nedan:

KT: Vem som helst kunde plocka fram kreditupplysningar eller göra en kontroll hos kronofogden...

MT1: Prověřit vřpisy z řútu nebo záznamy od policie mohl kdokoli... (Vem som helst kunde granska bankutdrag eller polisrapporter...)

MT2: Anybody could find out credit information or run check with police records.

4.2.5 Kulturell motsvarighet

I min analys har jag stött på 37 exempel på *kulturell motsvarighet* i tjeckiskan (MT1) och 25 exempel i engelskan (MT2). Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (1; 3), Geografiska namn (3; 1), Institutioner, företag och organisationer (6; 6), Personnamn (7; 1), Mat och dryck (11; 6), Politiska och ideologiska begrepp (1; 3), Högtider (5; 4), Fordon (0; 0), Övrigt (2; 1). Nedan följer ett exempel hämtat från tjeckiskan och ett från engelskan:

KT: ... att katten kallades Tjorven och inte tillhörde någon särskild...

MT1: ... ře se kočka jmenuje Chundelka a nikomu nepatřř ... (... att katten kallas Chundelka och inte tillhör någon...)

MT2: ... he had learned that the cat's name was Tjorven. It did not belong to anyone...

Chundelka på tjeckiska är namnet för växten *křsa* (*Apera spica-venti*). Det är dock ett ovanligt kattnamn så det är svårt att förstå varför översättaren valt just detta namn. På engelska bevarades kattens namn i dess ursprungliga form.

KT: ... årsdagen av mordet på statsministern Olof Palme.

MT1: ... s vřročřm vrařdy premiěra Olofa Palmeho. (... årsdagen av mordet på premiärministern Olof Palme.)

MT2: ...on the anniversary of the murder of Prime Minister Olof Palme.

I detta exempel ersatts ordet *statsministern* med *premiér* (premiärministern), resp. *Prime Minister*. Trots att dessa roller i regeringen liknar varandra har de sina specifika skyldigheter och rättigheter och därför uppfattas de som kulturella motsvarigheter.

4.2.6 Utelämnande

Denna översättningsteknik innebär att en kulturspecifik referens av någon anledning utelämnas i texten. Denna teknik hör till de minst utnyttjade teknikerna. Totalt finns det bara 7 fall i MT1 och 2 fall i MT2 där översättarna *utelämnade* en kulturspecifik referens. Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (0; 0), Geografiska namn (3; 1), Institutioner, företag och organisationer (2; 0), Personnamn (0; 0), Mat och dryck (1; 0), Politiska och ideologiska begrepp (1; 0), Högtider (0; 1), Fordon (0; 0), Övrigt (0; 0). Nedan följer två exempel hämtade från båda målspråk:

KT: Han bodde i en femrummare på Upplandsgatan nära Odenplan och var sekreterare...

MT1: Bydlel v pětipokojovém bytu na Upplandské ulici a zastával funkci tajemníka... (Han bodde i en femma på Upplandsgatan och var sekreterare...)

MT2: He lived in a five-room apartment on Upplandsgatan near Odenplan and was the secretary...

I exemplet från MT1 har ordet Odenplan utelämnats (och Upplandsgatan översattes direkt) medan i MT2 har båda referenserna bevarats i sin ursprungliga form.

KT: Hade hon fortsatt så skulle hon utan tvekan ha haft ett betydligt mer högavlönat chefsjobb på någon kanal. Istället hade hon medvetet valt att hoppa av och satsa på *Millennium*, ett högriskprojekt som hade börjat i en trång och nedsliten källarlokal i Midsommarkransen, men som hade lyckats tillräckligt väl för att några år in på 1990-talet kunna flytta till rymligare och mer trivsamma lokaler på Götgatsbacken på Södermalm.

MT1: Pokud by u toho zůstala, bezpochyby by už měla podstatně lépe placenou šéfovskou pozici v nějakém televizním kanálu. Namísto toho si vědomě vybrala *Milénium*, maximálně rizikový projekt začínající v mrňavém vybydleném sklepním kamrlíku v Midsommarkransenu, ale v devadesátých letech se jim tak dařilo, že se mohli přestěhovat do příjemnějších a větších prostor na Götbacksbackenu na Södermalmu. (...källarlokal i Midsommarkransen, men de lyckades så väl på 90-talet att de kunde flytta till en trivsammare och större lokal på Götbacksbacken på Södermalm).

MT2: If she had stuck to it, she would undoubtedly have had a managerial job at one of the TV channels at a considerably higher salary than she paid herself now.

Exemplet på *utelämnande* i MT2 är någorlunda konstigt eftersom översättaren utan någon klar anledning har valt att ta bort en hel mening som innehåller 3 kulturspecifika referenser (*Midsommarkransen*, *Götgatsbacken* och *Södermalm*). Det är också nämnvärt att *Götgatsbacken* har översatts som *Götbacksbacken* i MT1. Varför översättaren har gjort så är oklart.

4.2.7 Etablerad motsvarighet

Etablerad motsvarighet betyder att det redan finns en etablerad översättning av en kulturspecifik referens och översättaren behöver inte därför lösa problemet på något sätt utan bara hitta den etablerade översättningen. I MT1 har jag hittat 8 exempel på denna översättningsteknik medan i MT2 är det 15 exempel. Engelskan är ett större språk än tjeckiskan så det är inte överraskande att det finns flera etablerade motsvarigheter i engelskan. Fördelningen i MT1 resp. MT2 är följande: Tidningar och TV (0; 0), Geografiska namn (2; 3), Institutioner, företag och organisationer (2; 5), Personnamn (2; 2), Mat och dryck (0; 0), Politiska och ideologiska begrepp (0; 2), Högtider (0; 0), Fordon (0; 0), Övrigt (2; 3).

Exempel på denna översättningsteknik:

KT: Tre böcker av Astrid Lindgren: *Alla vi barn i Bullerbyn, Kalle Blomkvist och Rasmus och Pippi Långstrump.*

MT1: Tři knihy od Astrid Lindgrenové: *Děti z Bullerbynu, Kalle Blomkvist a Pipi Dlouhá punčocha.* (Tre böcker av Astrid Lindgren: *Alla vi barn i Bullerbyn, Kalle Blomkvist och Pippi Långstrump.*)

MT2: Three books by Astrid Lindgren: *The Children of Noisy Village, Kalle Blomkvist and Rasmus, and Pippi Longstocking.*

I detta fall handlar det om böcker av Astrid Lindgren. Eftersom de redan har blivit översatta till både tjeckiskan och engelskan behövde översättaren inte anstränga sig för att översätta titlarna, utan kunde använda de etablerade motsvarigheterna.

4.3 Statistisk analys

I denna avsnitt ska jag presentera en sammanfattning och statistisk analys av resultaten. Figurer och diagram ger en grafisk överblick över fördelningen av översättningstekniker.

306 kulturspecifika referenser har hittats i det analyserade materialet. Det finns 103 exempel i kategorin Personnamn, 89 exempel i kategorin Geografiska namn, 43 i Institutioner, företag och organisationer, 19 i Tidningar och TV, 15 i Mat och dryck, 13 i Politiska och ideologiska begrepp, 12 i Övrigt, 6 i Fordon och 6 i Högtider.

306 översättningstekniker har tillämpats för att överföra kulturspecifika referenser till tjeckiskan (MT1) och engelskan (MT2). I MT1 finns det 165 exempel på *bevarande*, 13 på *förtydligande*, 59 på *direkt översättning*, 17 på *generalisering*, 37 på *kulturell motsvarighet*, 7 på *utelämnande* och 8 på *etablerad motsvarighet* (Tabell 1).

I MT2 förekommer översättningstekniken *bevarande* 192 gånger, *förtydligande* 26 gånger, *direkt översättning* 41 gånger, *generalisering* 5 gånger, *kulturell motsvarighet* 25 gånger, *utelämnande* 2 gånger och *etablerad motsvarighet* 15 gånger (Tabell 2).

Tabell 1. Antalet och procentuell förekomst av översättningstekniker i den tjeckiska översättningen.

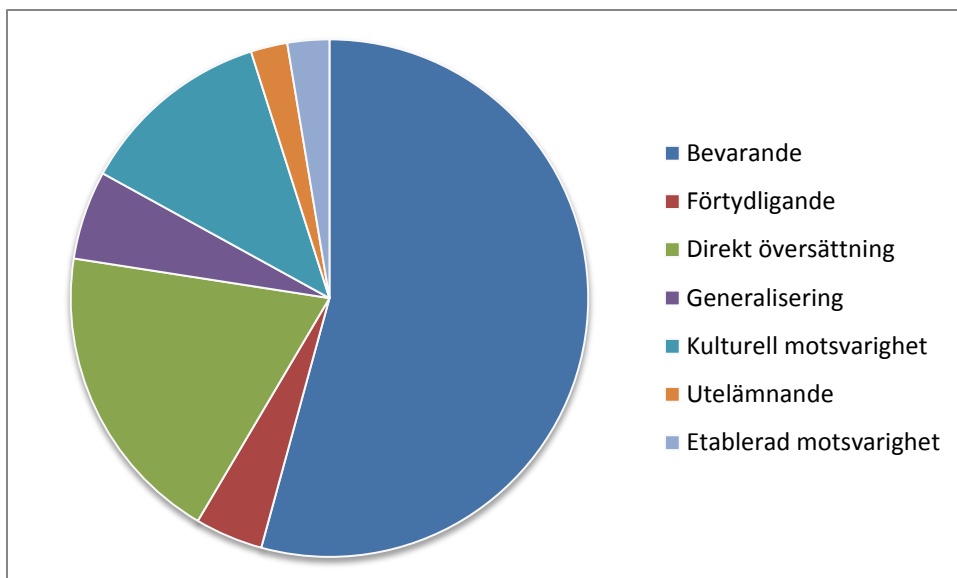
Översättningsteknik	Antalet i texten	Procentuell förekomst (%)
Bevarande	165	54
Förtydligande	13	4,2
Direkt översättning	59	19,2
Generalisering	17	5,6
Kulturell motsvarighet	37	12,1
Utelämnande	7	2,3
Etablerad motsvarighet	8	2,6
TOTALT	306	100

Tabell 2. Antalet och procentuell förekomst av översättningstekniker i den engelska översättningen.

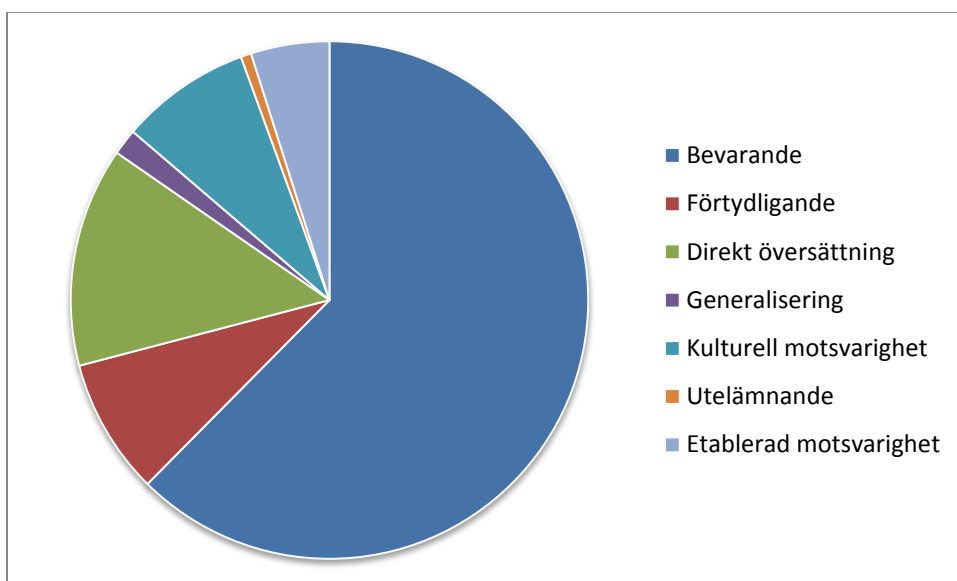
Översättningsteknik	Antalet i texten	Procentuell förekomst (%)
Bevarande	192	62,7
Förtydligande	26	8,5
Direkt översättning	41	13,4
Generalisering	5	1,6
Kulturell motsvarighet	25	8,2
Utelämnande	2	0,7
Etablerad motsvarighet	15	4,9
TOTALT	306	100

Figur 1 och Figur 2 visar grafiskt hur översättningsteknikerna är fördelade i texten.

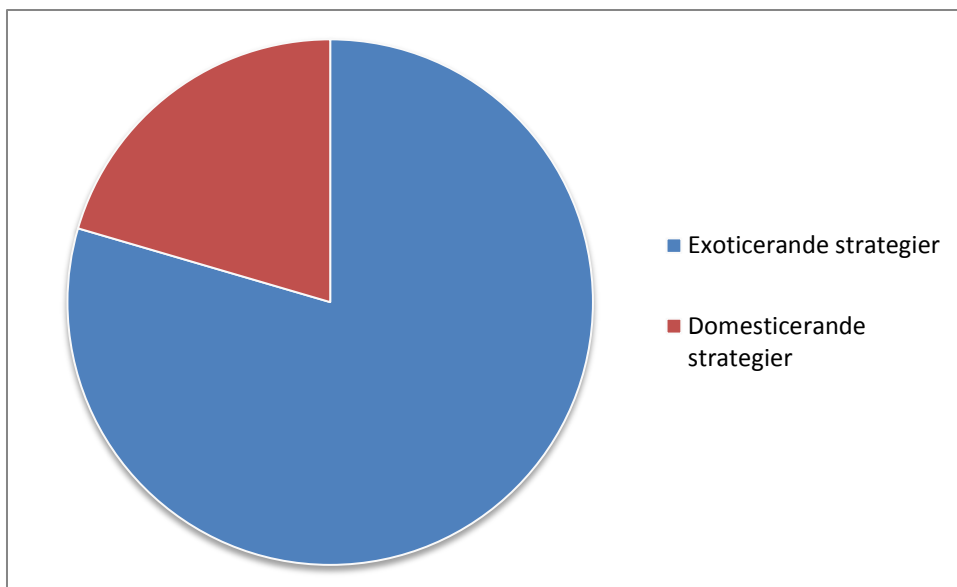
Figur 3 visar procentuell utdelning av översättningsteknikerna i MT1 (*etablerad motsvarighet* är utesluten). Figur 4 visar procentuell utdelning av översättningsteknikerna i MT2 (*etablerad motsvarighet* är utesluten). Figur 3 och Figur 4 visar vilken global översättningstrategi som är dominerande i respektive texter.

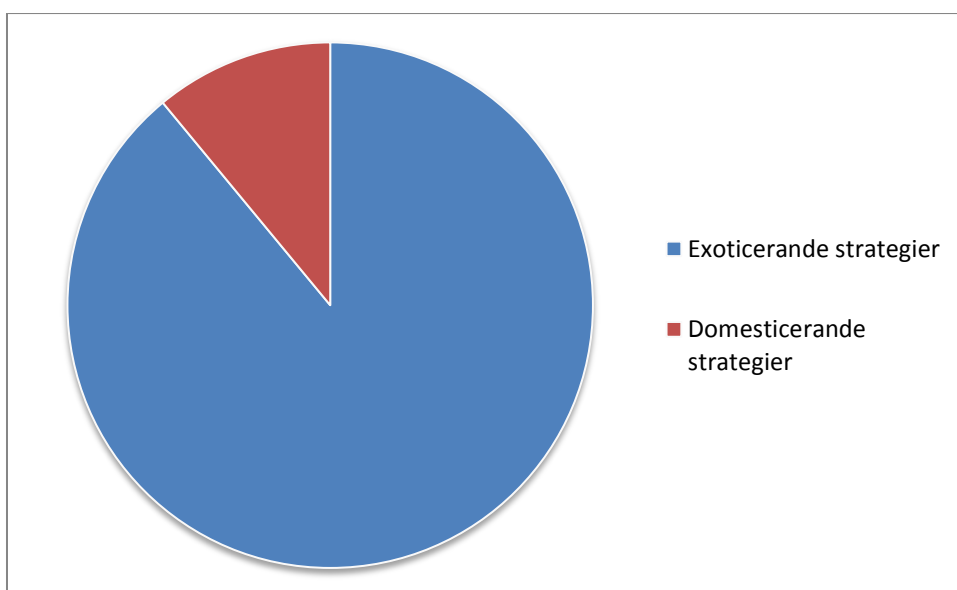
Figur 1. Fördelning av översättningstekniker i den tjeckiska översättningen (MT1).

Figur 2. Fördelning av översättningstekniker i den engelska översättningen (MT2).

Figur 3. Procentuell fördelning av globala översättningsstrategier i den tjeckiska översättningen (MT1).

Figur 4. Procentuell fördelning av globala översättningsstrategier i den engelska översättningen (MT2).

Som visas av figurerna och tabellerna ovan är den vanligaste översättningstekniken i båda måltexter *bevarande* (förekomsten är 54% i MT1 och 62,4% i MT2). Tillsammans med *förtydligande* (4,2% i MT1 och 8,5% i MT2) och *direkt översättning* (19,2% i MT1 och 13,4%) utgör den majoriteten av de utnyttjade översättningsteknikerna vilket resulterar i att båda måltexter är starkt exotiserade (*källspråksorienterade*). Som visas av Figur 3, bidrar 80% av översättningsteknikerna i MT1 till textens exotisering medan 20% bidrar till dess domesticering. Figur 4 visar en ännu starkare tendens mot exotisering i MT2 – 89% exotisering mot 11% domesticering.

5 Sammanfattning

Uppsatsens syfte var att kartlägga hur kulturspecifika referenser har översatts, att undersöka vilka översättningstekniker som har använts för att överföra dessa referenser till mål språken engelskan och tjeckiskan samt att ta reda på om måltexterna över huvud taget har domesticerats eller exotiserats.

Kategoriseringen av och exempel på kulturspecifika referenser (avsnitt 4.1) hjälper att besvara uppsatsens första fråga. De kulturspecifika referenserna har kategoriserats i 9 huvudkategorier (förekomsten i texten står i parentes): Geografiska namn (89); Institutioner, företag och organisationer (43); Personnamn (102); Mat och dryck (15); Politiska och ideologiska begrepp (15); Tidningar och TV (19), Högtider (6), Fordon (6), Övrigt (12). Bilagorna kompletterar listan och ger en komplett överblick av alla kulturspecifika referenser som hämtades från materialet.

Uppsatsens andra fråga – kartläggningen och analysen av översättningsteknikerna - besvaras i avsnitt 4.2. Denna kartläggning och analys kan fungera som vägledning vid översättningen av skönlitteratur från svenska till andra språk eftersom den visar på vilka sätt översättarna kan hantera kulturella skillnader. Å ena sidan går det att hitta vissa mönster (t.ex. vid översättningar av geografiska namn och personnamn – dessa kategorier har bevarats i sitt ursprungliga form), å andra sidan verkar översättarnas val av översättningstekniker ha ofta varit slumpmässigt. Dessutom finns det också en del konstigheter, framför allt i den tjeckiska översättningen (t.ex. har det svenska namnet Anita utan någon anledning översatts som Anna, Götgatsbacken som Götbacksbacken osv.).

Uppsatsen tredje fråga besvaras genom en statistisk analys av de globala översättningsstrategierna. Genom att räkna ut procentuell fördelning av översättningsteknikerna i måltexterna har jag kunnat bevisa att både den engelska och tjeckiska översättningen har blivit starkt källspråksorienterade, d.v.s. exotiserade. Detta är inte förvånansvärt med tanke på den tjeckiska översättningen eftersom det handlar om en översättning från ett mer dominerande språk till ett mindre dominerande språk, men enligt teorin brukar man ofta domesticera texter vid översättningar till engelskan (se avsnitt 2.2.2). Att denna teori inte stämmer kan bero på olika faktorer. Dessa tas upp i nästa kapitel.

Materialet är dock väldigt begränsat för att kunna dra några slutsatser vad gäller överföringen av svenska kulturspecifika referenser till andra språk, men det är tillräckligt stort för att åtminstone visa några tendenser. Ytterligare forskning med referenser från andra genrer, inte bara kriminalromaner och skönlitteratur, borde undersökas för att fullständigt kartlägga översättningsmönstren och nå ett tillförlitligt resultat.

6 Avslutande diskussion

Som denna undersökning har visat var både den engelska och tjeckiska översättningen och de kulturspecifika referenserna i Stieg Larssons roman *Män som hatar kvinnor* starkt exotiserade. Å ena sidan betyder det att läsaren i målkulturen inte vägleds så mycket av översättaren och måste anstränga sig mer för att förstå alla kulturspecifika begrepp samt läsa (och uttala) namn som till exempel innehåller bokstaverna *á,ä* eller *ö*, å andra sidan är det förmodligen just ”det svenska“ som attraherar så många läsare. När vi överväger de fem faktorer som bidragit till att svenska kriminalromaner har blivit så populära (avsnitt 2.2) är en av dem det som Borg i sin avhandling kallar ”den svenska besvikelsen“ (2012, s. 147). Filmer från Hollywood har orsakat att man är van vid att mord och brott händer i ett land som USA. Bilden av Sverige i världen är dock lite annorlunda – tack var barnböcker av Astrid Lindgren och Selma Lagerlöf uppfattas Sverige som ett idyllland där brott blir nästan otänkbara. Jag vet själv hur idealiserat och romantiserat Sverige är bland människor i mitt hemland Slovakien. Jag kan tänka mig att en stark målspråksorientering i en svensk kriminalroman kanske inte är önskvärd. Det vore intressant att veta om *Män som hatar kvinnor* skulle bli en världssuccé om den var skriven av en annan författare och placerad i ett annat land.

Det vore också spännande att veta hur översättarna själva har resonerat kring valet av enskilda översättningstekniker. Det måste sägas att deras egen översättning som de skickar till förläggare ofta är inte det som egentligen publiceras. Varje översättning granskas och korrigeras av en redaktör som ofta inte har samma kunskaper om källspråket som översättaren, men det är just redaktören som ser till att den slutgiltiga versionen ska läsas flytande. Om en översättning tycks vara misslyckad betyder det därför inte säkert att översättaren gjort ett dåligt jobb. Steven T. Murray, översättaren av den engelska versionen av *Män som hatar kvinnor*, har sagt i en online-debatt hur missnöjd han var med den slutgiltiga versionen av översättningen. Han bekräftade till och med detta när jag kontaktade honom genom e-posten och lovade att han skulle förse mig med några exempel på vad redaktörerna har ändrat i hans översättning men han hade inte hunnit göra det när uppsatsen blev klar. Jag lyckades inte komma i kontakt med Azita Haidarová angående detta och därför hade jag tyvärr inte möjligheten att undersöka i vilken utsträckning deras översättningar korrigerades av redaktörerna, men det faktum att det hänt, åtminstone i Murrays fall, har väckt intresset hos mig och inspirerat mig till vidare forskning.

Material- och litteraturförteckning

Material

LARSSON, S. (2005) *Män som hatar kvinnor*. Stockholm: Norstedts Förlag

LARSSON, S. (2008) *The Girl with the Dragon Tattoo*. New York: Alfred A. Knopf.
Översättning av Reg Keeland

LARSSON, S. (2008) *Muži, kteří nenávidí ženy*. Brno: Host vydavatelství. Översättning av Azita Haidarová

Litteratur

ARFFSSEN, L. (2011) *The Girl With The Sturgeon Tattoo*. New York: St. Martin's Griffin

ASTRID LINDGREN. (2015) [Online] Tillgänglig: <http://www.astridlindgren.se/en/around-world/astrid-worldwide> Hämtad 16.3.2015

BAKSI, K. (2010) *Min vän Stieg Larsson*. Stockholm: Norstedts Förlag

BERGMAN, K. & KÄRRHOLM, S. (2011) *Kriminallitteratur*. Lund: Studentlitteratur AB

BORG, A. (2012) Millenniumeffekten eller varför den svenska deckaren blev världslitteratur, i SVEDJEDAL, J. *Svensk litteratur som världslitteratur*. Uppsala: Avdelning för litteratursociologi, Uppsala Universitet

BRONSON, E. (2011) *The Girl with the Dragon Tattoo and Philosophy: Everything is Fire*. New York: John Wiley & Sons

EK, C. (2011) *Varför är så många svenska författare framgångsrika utomlands?* Opublicerad. [Online] Tillgänglig: http://www.dast.nu/wp-content/uploads/2012/10/ChristinaEk_projektarbete-42.pdf Hämtad 17.3.2014

FORSHAW, B. (2010) *The Man Who Left Too Soon: The Biography of Stieg Larsson*. London: John Blake Publishing Ltd

GABRIELSSON, E. (2011) *Millennium, Stieg et moi*. Paris: Actes Sud

GLOSBE. (2015) [Online] Tillgänglig: <https://sv.glosbe.com/sv/en/deckare> Hämtad 16.3.2015

GUSTAFSSON, R. (2012) *Kulturspecifika begrepp: En studie av översättningsstrategier i den svenska översättningen av Kenan Maliks From Fatwa to Jihad*. Opublicerad. Göteborgs universitet. [Online] Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32505/1/gupea_2077_32505_1.pdf Hämtad 6.5.2015

HARNING, Y. (2009) *Översättning och analys av egennamn och kulturspecifika referenser i en politisk text om Nordirland*. Opublicerad. Göteborgs universitet. [Online] Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18940/1/gupea_2077_18940_1.pdf Hämtad 6.5.2015

KING, D., SMITH, C.L. (2012) *Men Who Hate Women and Women Who Kick Their Asses: Stieg Larsson's Millennium Trilogy in Feminist Perspective*. Vanderbilt University: Vanderbilt University Press

KUNGLIGA BIBLIOTEKET. (2011) *Svenska nobelpristagare i översättning*. [Online] Tillgänglig: <http://ul.blogg.kb.se/2011/12/07/svenska-nobelpristagare-i-oversattning/> Hämtad 16.3.2015

MUNDAY, J. (2004) *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 2nd Edition. New York: Routledge

NATIONALENCYKLOPEDIN. (2015) [Online] Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/etnocentrism> Hämtad 30.4.2015

NEWMARK, P. (1998a) *A Textbook of Translation*. New York and London: Prentice Hall

NEWMARK, P. (1998b) *Approaches to Translation*. New York and London: Prentice Hall

NYRELL, S. (2014) *Mottagar anpassning med känsla för stil: Hanteringen av bildspråk och kulturspecifika termer, begrepp och referenser vid översättning av spanska matreportage*. Opublicerad. Lunds universitet. [Online] Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=4460218&fileOid=4460220> Hämtad 6.5.2015

OATES, J.C. (2004) *The Tattooed Girl*. New York: Harper Perennial

PARKER, W. *The Girl With The Dragon Tatto Parody*. Amazon Digital Services

PEDERSEN, J. (2005) *How is Culture Rendered in Subtitles?* i NAUERT, S. (red.), *Challenges of Multidimensional Translation*. Proceedings of the Marie Curie Euroconferences *MuTra: Challenges of Multidimensional Translation* – Saarbrücken 2–6 May 2005 [Online] Tillgänglig: http://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Pedersen_Jan.pdf Hämtad 6.5. 2015

PEDERSEN J. (2007) *Scandinavian Subtitles. A Comparative Study of Subtitling Norms in Sweden and Denmark with a focus on Extralinguistic Cultural References*. Stockholm: Stockholms Universitet, engelska institutionen.

PETTERSSON, J.-E. (2011) *Stieg Larsson: journalisten, idealisten, författaren*. Stockholm: Telegram Bokförlag AB

PIETRZAK-PORWISZ, G. (2011) Tjälknul, oxdans och Falu rödfärg på polska. Om återgivning av svenska kulturreferenser i svenska översättningar i BIHL, B. *Svenskans beskrivning* 32. Karlstad: Institutionen för språk, litteratur och interkultur, Karlstads universitet

ROSENBERG, R.S. (2011) *The Psychology of the Girl With the Dragon Tatto: Understanding Lisbeth Salander and Siegfried Larsson's Millennium Trilogy*. Dallas: SmartPop

SVENSKA DAGBLADET. (2012) *När succén blir mer intressant än boken*. [Online] Tillgänglig: <http://www.svd.se/nar-succen-blir-mer-intressant-an-boken> Hämtad 5.5. 2015

SVENSKA INSTITUTET. (2011) *Svensk litteratur utanför Sverige - inte bara mord och svårmod* [Online] Tillgänglig: <https://svenskaspraket.si.se/for-studerande/artiklar-om-sverige/litteraturartiklar/svensk-litteratur-utanfor-sverige-inte-bara-mord-och-svarmod/> Hämtad 16.3.2015

SVT NYHETER. (2011) *Stieg Larsson slår rekord*. [Online] Tillgänglig: <http://www.svt.se/kultur/stieg-larsson-slar-rekord> Hämtad 5.5.2015

VENUTI, L. (1998) *The Scandals of Translation: Towards an Ethic of Difference*. London and New York: Routledge

Bilaga

Tidningar och TV

Tidsfördriv – hobby časopis (hobbytidning) – Tidsfördriv

Lektyr – porno časopis – Lektyr (porrtidning)

Aftonbladet – Večerník (Aftonbladet)– Aftonbladet

Expressen – Expres (Express) – Expressen

TT – TT – TT

TV4 - TV4 – TV4

Finanstidningen – Finanční listy (Finanslisterna) – Financial Times

Journalisten – Žurnalista (Journalist)– The Journalist

Se – Koukej (Se) – See

Svenska Dagbladet – Svenska Dagbladet – Svenska Dagbladet

Finansmagasinet Monopol – Finanční magazín Monopol (Finansmagasinet Monopol) – Monopoly Financial Magazine

Arena - Arena - Arena

Ordfront - Slovní fronta (Ordfront) - Ordfront

Syndikatlisterna - Syndikátní listy (Syndikatlisterna) – Syndicalists

Hedestads-Kuriren - Hedestadský kurýr (Hedestads-Kuriren) – The Hedestad Courier

Värmlands folkblad – Värmlandské lidové listy (Värmlands folkblad) – Värmlands Folkblad

SVT – SVT – SVT, the state channel

Ekot – Echo (Eko) - Eko

A-ekonomi – Ekonomika (Ekonomi) – ”A-ekonomi”

Geografiska namn

Vattenområden

Siljan – jezero Siljan (sjö Siljan) – Lake Siljan in Dalarna

Furusundsleden - Furusundsleden - Furusund Strait

Norrlandskusten – Norrlandské pobřeží (Norrlandskusten) – the Norrland coast

Bottenhavet – Botnický záliv (Bottenhavet) – the Gulf of Bothnia

Hedeälven – řeka Hede (Hedeälven) – the Hede River

Trovill – Trovill – Trovill

Skurusundet – Skurusund – Skuru Sound

Gator

Bellmansgatan - Bellmanova ulice (Bellmansgatan) - Bellmansgatan

Strandvägen - Pobřežní ulice (Strandvägen) - Strandvägen

Lundagatan – Lundská ulice (Lundagatan)– Lundagatan

Högklintavägen - Högklingvägen – Högklintavägen

Söder Mälarstrand – Söder Mälarstrand – Söder Mälarstrand

Upplandsgatan – Upplandská ulice (Upplandsgatan) – Upplandsgatan

Hornsgatan – Rohová ulice (Hornsgatan) – Hornsgatan

Parkgatan 12 – Parková ulice 12 (Parkgatan 12) – Parkgatan 12

Brännkyrkagatan – Spálená ulice (Bränngatan)- Brännkyrkagatan

Storgatan – Velká třída (Storgatan) – Storgatan

Landskap

Östergötaland – Östergötaland - Östergötaland

Norrland – Norrland – Norrland

Skåne – Skåne – Skåne

Orter (kommuner, städer, stadsdelar osv.)

Bullandö - Bullandö - Bullandö

Rödlöga - Rödlöga - Rödlöga

Arholma – Arholma – the island of Arholma

Lidingö - Lidingö - Lidingö

Saltsjöbaden – Saltsjöbaden – Saltsjöbaden

Hedebyön – druhá strana Hedeby (andra sidan Hedeby) - Hedeby Island

Kungsholmen – Kungsholmen – Kungsholmen

Katrineholm - Katrineholm - Katrineholm

Hallstahammar - Hallstahammar - Hallstahammar

Stockholm - Stockholm - Stockholm

Trollhättan – Trollhättan - Trollhättan

Sollentuna - Soletuna - Sollentuna

Borlänge - Borlänge - Borlänge

Arboga - Arboga - Arboga

Hedestad – Hedestad – Hedestad

Hedeby – Hedeby – Hedeby

Falun – Falun – Falun

Upplands-Väsby - Upplands-Västby - Upplands-Väsby

Östergården – Östergården – Östergården

Sundbyberg – Sundbyberg – Sundbyberg

Arlanda – Arlanda – Arlanda

Kiruna – Kiruna – Kiruna in Lapland

Östersund – Östersund – Östersund

Skövde – Skövde – Skövde

Marieberg – Marieberg – Marieberg

Umeå – Umeå – Umeå

Skellefteå – Skellefteå – Skellefteå

Åkerby – Åkerby – Åkerby

Årsta – Årsta – Årsta

Bromma – Bromma – Bromma

Sandhamn - Sandhamn - Sandhamn

Solvändan – Solvändan – Solvändan

Solbacka – Solbacka – Solbacka

Ranmoträsk – Ranmoträsk – Ranmoträsk

Bjursele – Bjursele – Bjursele

Bastuträsk - Bastuträsk – Bastuträsk

Sigtuna – Sigtuna - Sigtuna

Norrsjövallen – Norsjövalen – Norrsjövallen

Morgongåva – Morgongåva – Morgongåva

Gävle – Gävle – Gävle

Stockholm

Södermalm – Södermalm – Södermalm

Söder – Söder - Söder

Lilla Essingen - Lilla Essingen - Lilla Essingen

Riddarfjärden - Rytířský záliv (Riddarfjärden) - water of Riddarfjärden

Tantolunden – Tantolunden – Tantolunden

Gamla stan - Staré město (Gamla stan) - Gamla Stan, Stockholm's oldest section

Slussen - Stavidlo (Slussen) - Slussen locks

Stortorget - Velké náměstí (Stora torget) - Stortorget

Kungsholmen - Kungsholmen - Kungsholmen

Stadshuset - radnice (stadshuset) - City Hall

Götgatspuckeln - Götská ulice (Götgatan) - Götgatan

Midsommarkransen – Midsommarkransen - ...

Sergels torg – Sergelovo náměstí (Sergels torg) - Sergels Torg

Mariatorget – Mariánské náměstí (Mariatorget) - ...

Zinkensdamm – Zinkendamm – Zinkensdamm

Östermalmstorg – Östermalmské náměstí (Östermalmstorg) - Östermalmstorg

Djurgårdsbron – Djurgårdenský most (Djurgårdsbron) – Djurgårds Bridge

S:t Eriksplan – náměstí svatého Erika (S:t Eriksplan) – St. Eriksplan

Kvarnen – Mlýnice (Kvarnen) – Kvarnen

Odenplan - ... – Odenplan

Hornstull - ... – Hornstull District

T-centralen - metro (tunnelbana) – central tunnelbana

Centralens krog – putyka na nádraží (krogen på stationen) – Centralen's bar

Java vid Horngatspuckeln – Jáva na Horngatapuckelnu (Java vid Horngatspuckeln) – Java on Horngatspuckeln

Dykarbaren – bar (bar) – Diver's bar

Malungsboden i Stockholm – obchod Malungsboden ve Stockholmu (butiken Malungsboden i Stockholm) – Malungsboden in Stockholm

Vaxholmsbåten – Vaxholmsbaten – the Vaxholm ferry

Berg, skogar osv.

Söderberget – Jižní hora (Söderberget) - the hill called Söderberget

Fröskogen - ... – Fröskogen

Institutioner, företag osv.

gymnasium - gymnázium (gymnasium) – school

SIB - Styrelsen för industriellt bistånd - SIB - Rada pro podporu prumyslu (Styrelsen för industriellt bistånd) - AIA - The Agency for Industrial Assistance

LO - Ústřední organizace dělnických hnutí (Centrala arbetarorganisationen) - LO - The Swedish Trade Union Confederation

ABB - ABB - ASEA Brown Boveri

Skanska – Skanska - Skanska Construction

Handelsbanken - Obchodní banka (Handelsbanken) - Handelsbanken

Kronofogden – záznamy od policie (polisrapporter) - police records

Ikea - IKEA - Ikea

Systembolaget – ... - state liquor store

MoDo – MoDo - MoDo

Säpo – Státní bezpečnostní policie (Statliga säkerhetspolisen) – Säpo, the Security Police

Electrolux – Electrolux – Electrolux

Rotary – Rotary klub – Rotary club

Äppelvikens sjukhem – Nemocnice na Äppelvikenu (Sjukhusen på Äppelviken) – Äppelviken Nursing Home

Åhléns – obchodní dom Åhléns (Åhlens varuhus) – Åhlens department store

Susannes Brokafé och Bageri – Kavárna u Zuzany (Zuzanas Kafé) – Susanne's Bridge Café and Bakery

Leksaksmuseum – Muzeum hraček (Leksaksmuseum) – Toy Museum

Zarinders Mekaniska – Zarinders Mekaniska – Zarinder's Mechanical

Kungliga biblioteket – Královská knihovna – the Royal Library

Dramaten – Dramatické divadlo (Dramatiska teatern) – Royal Dramatic Theatre

Nationalmuseum – Národní museum (Nationalmuseum) – the National Museum

Teknikmagasinet – obchod s průmyslovím zbožím (industrialvaruhus) – electronics store

Hedestads Orienteringsklubb – Klub orientačních běžců v Hedestadu (Hedestads orienteringsklubb) – Hedestads's Orientering Club

Telia – společnost Telia (Telia-företaget) – Telia company

S:t Stefans barnpsykiatriska klinik i Uppsala – dětská psychiatrická klinika svatého Štěpána v Uppsale (S:t Stefans barnpsykiatriska klinik i Uppsala) – St. Stefan's Psychiatric Clinic for Children in Uppsala

Socialstyrelsen - ... – National Board of Health And Welfare

Överförmyndarnämnden – Vrchní poručnický soud (Överförmyndarnämnden) – the Guardianship Agency

KTH – HTH – Royal Technical College

Söderjukhuset – nemocnice na Söderu (sjukhus på Söder) – Söder Hospital

Rullåkeranstalten i Östersund – Rullakeanstalten v Östersundu (Rullåkeranstalten i Östersund) – Rullåker Prison outside Östersund

H&M – H&M – H&M

Myrorna – sekáč (second-hand-butik) – funky Myrorna

NORRSJÖ SNICKARFABRIK – TRUHLÁRNA NORRSJÖ - NORRSJÖ SNICKARFABRIK

Pressens bild – tiskárna (bildbyrå) – Scanpix Sweden

V&C Bygg - V&C Bygg - V&C Bygg

Försäkringskassan – pojišťovna (försäkringsbyrå) – social security office

Journalistförbundet – novinářský svaz (Journalistförbundet) – Journalists association

ROKS – Riksorganisationen för Kvinnojourer och Tjejjourer i Sverige – organizace Stop násilí na ženách ve Švédsku (Organisationen Stoppa våld mot kvinnor i Sverige) – the National Organisation for Women's Crisis Centres and Girls' Crisis Centres in Sweden.

Kafé Anna - Kaffé Anna - Kafé Anna

Handelshögskolan - gymnázium (gymnasium) - Stockholm School of Economics

Konsum – konzum (konsum) – Konsum

Ica – Ica – Ica

Vesterlunds konditori – Vesterlundova cukrárna (Vesterlunds konditori) – Vesterlund pastry shop

Personnamn

Mikael Blomkvist – Mikael Blomkvist – Mikael Blomkvist

Robert Lindberg – Robert Lindberg – Robert Lindberg

William Borg – William Borg – William Borg

Hans-Erik Wennerström – Hans-Erik Wennerström – Hans-Erik Wennerström

Bertil Camnermarker – Bertil Camnermarker – Bertil Camnermarker

Stenbeck – Stenbeck – Jan Stenbeck

Barnevik – Barnevik – Percy Barnevik

Robban – Robby – Robban

Micke – Micke – Micke

Dragan Armanskij – Dragan Armanskij – Dragan Armansky

Lisbeth Salander – Lisbeth Salanderová – Lisbeth Salander

Holger Palmgren – Holger Palmgren – Holger Palmgren

Dirch Frode – Dirch Frode – Dirch Frode

Kurt Blomkvist – Kurt Blomkvist – Kurt Blomkvist

Anita Blomkvist – Anna Blomkvist – Anita Blomkvist

Annika – Annika – Annika

Ritva – Ritva – Ritva

Monica Abrahamsson – Monika Abrahamssonová – Monica Abrahamsson

Pernilla – Pernilla – Pernilla

Erika Berger – Erika Bergerová – Erika Berger

Pippi Långstrump – Pipi Dlouhá Punčocha (Pippi Långstrump) – Pippi Longstocking

Janne Dahlman – Janne Dahlman – Janne Dahlman

Christer Malm – Christer Malm – Christer Malm

Ricky – Ricky – Ricky

Greger Beckman – Greger Beckman – Greger Beckman

Gösta Bohman – Gösta Bohman – Gösta Bohman

Thorbjörn Fälldin – Thorbjörn Fälldin – Thorbjörn Fälldin
Ola Ullsten – Ola Ullsten – Ola Ullsten
Olof Palme – Olof Palme – Olof Palme
Ebbe Carlsson – Ebbe Carlsson – Ebbe Carlsson
Arnold Magnusson – Arnold Magnusson – Arnold Magnusson
Karl Alvar Nilsson – Karl Alvar Nilsson – Karl Alvar Nilsson
Lennart Bodström – Lennart Bodström – Lennart Bodström
Martin Vanger – Martin Vanger – Martin Vanger
Henrik Vanger – Henrik Vanger – Henrik Vanger
Matts Carlgren – Matts Carlgren – Matts Carlgren
Hans Werthén – Hans Werthén – Hans Werthén
Camilla – Kamila – Camilla
Anna Nygren – Anna Nygrenová – Anna Nygren
Harriet Vanger – Harriet Vanger – Harriet Vanger
Robert Vanger – Robert Vanger – Robert Vanger
Tage Erlander – Tage Erlander – Prime Minister Erlander
Birger Furugård – Birger Furugård – Birger Furugård
Per Engdahl – Per Engdahl – Per Engdahl
Isabella Koenig – Isabella Koenigová – Isabella Koenig
Margareta – Margareta – Margareta
Gottfried – Gottfried – Gottfried
Greta Garbo – Greta Garbo – Greta Garbo
Ingrid Bergman – Ingrid Bergman – Ingrid Bergmanová
Harald Vanger – Harald Vanger – Harald
Gustav Aronsson – Gustav Aronsson – Gustav Aronsson
Sixten Nordlander – Sixten Nordlander – Sixten Nordlander
Jerker Aronsson – Jerker Aronsson – Jerker Aronsson

Astrid – Astrid – Astrid

Otto Falk – Otto Falk – Otto Falk

Hussein – Husein – Hussein

Gunnar Nilsson – Gunnar Nilsson – Gunnar Nilsson

Helen – Helén – Helena

Eugen Norman – Eugen Norman – Eugen Norman

Cecilia Vanger – Cecílie Vangerová – Cecilia Vanger

Birger Vanger – Birger Vanger – Birger Vanger

Gerda Vanger – Gerda Vangerová – Gerda Vanger

Alexander Vanger – Alexander Vanger – Alexander Vanger

Carina Rydberg – Carina Rydbergová – Carina Rydberg

Gustaf Morell – Gustav Morell – Gustaf Morell

Greger Vanger – Greger Vanger – Greger Vanger

Nils Erik Bjurman – Nils Bjurman – Nils Erik Bjurman

Jesper H. Löderman – Jepsen H. Löderman – Jesper H. Löderman

Gunnar Nilsson – Gunnar Nilsson – Gunnar Nilsson

Jean Baptiste Bernadotte – Jean Baptiste Bernadotte – King Jean Baptiste Bernadotte

Gunnar Karlman – Gunnar Karlman – Gunnar Karlman

Hermann Lobach – Hermann Lobach – Hermann Lobach

Oskar Granath – Oskar Granath – Oskar Granath

Tjorven – Chundelka – Tjorven

Sara – Sára – Sara

Rosemarie Larsson – Rosemarie Larssonová – Rosemarie Larsson

Cilla Norén – Cilla Norénová – Cilla Norén

Elena – Elena – Elena

Jerry Karlsson – Jerry Karlsson – Jerry Karlsson

Helena Lööw – Helena Lööwová – Helene Lööw

Ivar Kreuger – Ivar Kreuger – Ivar Kreuger

Gellert Tamas – Gellert Tamas – Gellert Tamas

Peter Samuelsson – Peter Samuelsson – Peter Samuelsson

Mimmi – Mimmi – Mimmi

Monika Nilsson – Monika Nilssonová - Monika Nilsson

Magda Lovisa Sjöberg – Magda Lovisa Sjöbergová – Magda Lovisa Sjöberg

Holger Sjöberg – Holger Sjöberg – Holger Sjöberg

Assar Brännlund – Assar Brännlund – Assar Brännlund

Rakel Lunde – Rachel Lundeová – Rakel Lunde

Mildred Berggren – Mildred Berggrenová – Mildred Berggren

Conny Torsson – Conny Torsson – Conny Torsson

Liv Gustavsson – Liv Gustavssonová – Liv Gustavsson

Lea Persson – Lea Perssonová – Lea Persson

Lena Andersson – Lena Anderssonová – Lena Andersson

Bodil Lindgren – Bodil Lindgrenová – Bodil Lindgren

Sven Olof Lindholm – Sven Olof Lindholm – Sven Olof Lindholm

Anders Zorn – Anders Zorn – Anders Zorn

Albert Engström – Albert Engström – Albert Engström

Marcus Wallenberg – Marcus Wallenberg – Marcus Wallenberg

Ulla-Britt Mogren – Ulla-Britt Mogrenová – Ulla-Britt Mogren

Krister Söder – Krister Söder – Krister Söder

Malin Eriksson – Malin Erikssonová – Malin Eriksson

Åke Edwardson – Åke Edwardson – Åke Edwardson

Mat och dryck

aquavit – panák (nubbe) – aquavit

Reimersholms brännvin – Reimersholmská pálenka (Reimersholms hembränd) –
Reimersholms brandy

Julkaka – vánoční puding (julpudding)– an English fruitcake

Julglögg – ... – Christmas glögg

Mellanöl – desítka (tian) – beer

Fläskpannkaka med lingon – bramborové placky s vepřovým masem a brusinkami
(potatisplattor med fläskkött och lingon) – bacon pancakes with lingonberries

Viltgryta – zvěřinový guláš (viltgoulasch) – venison stew

Bagel – bagety (bagett) – bagel

En skvätt Skåne – panák (nubbe) – shot of Skåne aquavit

Parisare – párek v rohlíku (korv med bröd) – burger

Lammkotletter med rödvinsås – jehněčí kotlety s vinnou omáčkou (lammkotletter med vinsås) –
lamb chops in red wine sauce

Inplastad smörgås – obložená houska (bagel med pålägg) – plastic wrapped sandwich

Tjocka limpsmörgåsar med ost och leverpastej och saltgurka – tlusté krajíce se sýrem,
paštikou a kyselou okurkou (tjocka brödskivor med ost, pastej och saltgurka) - thick
sandwiches on rye bread with cheese and liver sausage and dill pickels

Bagel med sylt – houska s džemem (bagel med sylt) – bagel with jam

Leverpastejsmörgås med skivad gurka – Chleba s paštikou a kolečkami kyselé okurky (bröd
med pastej och skivad saltgurka) – liver pâté and cucumber sandwich

Politiska och ideologiska begrepp

Moderata studentförbundet – Pravicový studentský svaz (Moderata studentförbundet) –
Moderate Students Association

Svenska Nationsocialistiska Frihetsförbundet – Švédský národně-socialistický svaz svobody
(Svenska Nationalsocialistiska Frihetsförbundet) – the Swedish Nationalist Freedom League

Sveriges Fascistiska Kamporganisation, SFKO – Švédská nacistická bojová organizace,
SFKO (Sveriges Fascistiska Kamporganisation) – Swedish Fascist Battle Organisation, SFBO

Nationalsocialistiska Arbetarpartiet – Nacionálně socialistická dělnická strana
(Nationalsocialistiska Arbetarpartiet) – the National Socialist Worker Party

Finlandsfrivilliga – Finský dobrovolníci (Finlandsfrivilliga) – Finland volunteers

riksdagsval – volby (val) - parliamentary election

Det Nya Sverige – Nové Švédsko (Det Nya Sverige) – The New Sweden

Svensk Opposition – Švédská opozice (Svensk Opposition) – The Swedish Opposition

Nysvenska Rörelsen – Novošvédské hnutí (Nysvenska Rörelsen) – The New Swedish Movement

Nordiska Rikspartiet, NRP – Nordická říšská strana, NRP (Nordiska Rikspartiet) – The Nordic National Party

Kommunpolitiker – komunální politik (kommunpolitiker) – local politician

Statsminister – premiér (premierminister) – prime minister

folkhemmet – ... – the welfare state

Högtider

midsommarstången – svatojánská bříza (midsommarbjörken) – Midsummer pole

julgran – vánoční stromek (julträd) – Christmas tree

Julafton – Štědrý den (Julafton) – Christmas Eve

Kalle-Anka-timmen – Vánoční návštěva (Julbesök) – the hour of the Disney special

Midsommaraftonen – Na svatého Jana (Jan Döpare-helgen) – Midsummer Eve

luciakvällen – svátek svaté Lucie (S:a Lucia-helgen) - the Santa Lucia holiday

Fordon

Volvo – Volvo – Volvo

en gul Mälar-30 – žlutá loďka Mälar 30 (en gul båt Mälar 30) – thirty-seven-foot Mälar-30

en Scampi – plachetnice Scampi (Scampi segelbåt) – a Scampi

H-båt – H-baat (H-båt) – H-boat

Pettersonbåtar – Pettersonovy lodě (Pettersons båtar) – Petterson boats

en IF – plachetnice IF (IF segelbåt) – IF-class yacht

Övrigt

knövelhära – ondulované vlasy (permanent hår) – knövelhära

Med Mera-kort – zákaznická karta řetězce Coop (kundkort från Coop-kedjan) – Co-op debit cards

Komvux – vzdělávací kurzy (utbildningskurser) – Komvux

lappar – laponci (lappar) – Lapps

lapphelvetet – laponská díra (laphållet)– Laplander hell

Tjottahejti – zapadákov (Tjottahejti) – back of beyond

samebefolkningen – sámský národ (samebefolkningen) – the Saami people

kvinnouren – krizové centrum (kriscentrum) – crisis centre

kronor – korun (kronor) – kronor

Alla vi barn från Bullerbyn – Děti z Bullerbynu (Barn från Bullerbyn) – The Children of Noisy Village

Kalle Blomkvist och Rasmus – Kalle Blomkvist – Kalle Blomkvist and Rasmus

sommarstuga – chata (stuga) – summer cottage